

IFRS for SMEs

Notat fra arbeidsgruppen

Innhold

1.	Operasjonalisering av mandatet	3
1.1	Mandat.....	3
1.2	Hensiktsmessig – forutsetninger og vurderinger	3
1.3	Begrensninger som følge av rammene for arbeidet.....	3
1.4	Målgruppe og alternativer for implementering	4
1.5	Tidsplan for arbeidsgruppen.....	4
2	Overordnede vurderingstemaer for IFRS for SMEs.....	4
2.1	Virkelig verdi kontra historisk kost.....	4
2.1.1	”Undue cost or effort”	5
2.2	Sammenlignbarhet mellom ulike foretak	6
2.2.1	”Stand-alone” i praksis?	7
2.3	Internasjonal utbredelse.....	8
3	Økonomiske konsekvenser.....	10
3.1	Regnskapsprodusenter.....	10
3.2	Regnskapsbrukere	11
3.3	Kontrollfunksjoner (Finanstilsynet og revisorer)	12
3.4	Samfunnet (inklusive standardsetter og undervisningssektoren)	12
3.5	Oppsummering	14
4	Vesentlige forskjeller mellom IFRS for SMEs og norsk god regnskapsskikk	14
4.1	Oversikt identifiserte vesentlige forskjeller.....	14
4.2	Systematikk for gjennomgang.....	14
5	Nærmere om vesentlige forskjeller mellom IFRS for SMEs og norsk god regnskapsskikk	15
5.1	Investering i aksjer	15
5.1.1	Gjeldende regler etter GRS	15
5.1.2	IFRS for SMEs	15
5.1.3	Oppsummering	16
5.1.4	Konsekvenser for brukere og produsenter.....	17
5.2	Investeringseiendom.....	19
5.2.1	Gjeldende regler etter GRS	19
5.2.2	IFRS for SMEs	19
5.2.3	Aktuell problemstilling i selskaps- og/eller konsernregnskapet?	20
5.2.4	Vurdering.....	20
5.3	Biologiske eiendeler	21
5.3.1	Gjeldende regler etter GRS	21
5.3.2	IFRS for SMEs	21

5.3.3	Selskaps- og/eller konsernregnskapet?	22
5.3.4	Vurdering.....	22
5.4	Utbytte.....	23
5.4.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	23
5.4.2	IFRS for SMEs	23
5.4.3	Vurdering.....	23
5.5	Anleggskontrakter om bygging av fast eiendom.....	24
5.5.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	24
5.5.2	Norske regnskapsregler for små foretak – gjeldende rett	24
5.5.3	IFRS for SMEs	24
5.5.4	Selskaps- og/eller konsernregnskapet.....	25
5.5.5	Vurdering.....	25
5.6	Pensjoner	25
5.6.1	Gjeldende regelverk – GRS.....	25
5.6.2	IFRS for SMEs	26
5.6.3	Selskaps- og / eller konsernregnskapet.....	27
5.6.4	Vurdering.....	27
5.7	Sikringsbokføring – kontantstrømsikring.....	27
5.7.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	27
5.7.2	IFRS for SMEs	28
5.7.3	Selskaps- og / eller konsernregnskapet.....	28
5.7.4	Vurdering.....	28
5.8	Bruk av bruttometoden (proporsjonal konsolidering)	28
5.8.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	28
5.8.2	IFRS for SMEs	29
5.8.3	Selskaps- og/eller konsernregnskapet.....	30
5.8.4	Vurdering.....	30
5.9	Omorganisering av virksomhet – med særlig vekt på omorganisering under samme kontroll eller eierskap.....	31
5.9.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	32
5.9.2	IFRS og IFRS for SMEs.....	32
5.9.3	Selskaps- og/eller konsernregnskapet.....	33
5.9.4	Vurdering.....	33
5.10	Oppstillingsplaner	33
5.10.1	Norske regnskapsregler – gjeldende rett	33
5.10.2	IFRS for SMEs	33
5.10.3	Vurdering.....	34
6	Utbytteimplikasjoner av identifiserte vesentlige forskjeller.....	34
6.1	Oversikt	34
6.2	Betydning av påvirkning av utbyttegrunnlaget	36

1. Operasjonalisering av mandatet

1.1 Mandat

Regnskapsstandardstyret (RSS) har oppnevnt en arbeidsgruppe for gjennomgang og vurdering av standarden IFRS for SMEs og gitt arbeidsgruppen følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal vurdere om det anses hensiktsmessig å bruke IFRS SME for øvrige og små norske foretak i Norge, om eventuell bruk av regelverket bør være obligatorisk eller valgfri og hvordan en eventuell implementering av regelverket bør foretas. Det skal vurderes om det skal gis et råd om dette til Finansdepartementet. Til sist skal det vurderes hva IFRS SME bør bety for den løpende standardsettingen i RSS, om det her skal samordnes mot IFRS SME eller full IFRS.

1.2 Hensiktsmessig – forutsetninger og vurderinger

Arbeidsgruppen har drøftet mandatet generelt og spesielt hva som ligger i begrepet hensiktsmessig. I arbeidsgruppens operasjonalisering av mandatet er det lagt inn følgende forutsetninger og vurderinger:

- Forskjeller sammenlignet med gjeldende rett vil være viktige momenter i en vurdering av hensiktsmessighet. Gjeldende rett er i denne sammenheng eksisterende norsk god regnskapsskikk (i det etterfølgende forkortet GRS), hvor det i tillegg til foreliggende standarder mv også ses hen til hva som oppfattes som praksis.
 - Gjennomgang av hovedforskjeller og konsekvenser av disse er derfor en vesentlig del av arbeidsgruppens gjennomgang og innstilling, hvor vurdering av hvor krevende forskjellene vil være, for regnskapsbrukere og -produsenter, er sentrale momenter.
 - I gjennomgangen er det søkt fokusert på fordeler og ulemper med de forskjellige regelsettene, med utgangspunkt i regnskapsbrukernes og -produsentenes ståsted.
- Gjeldende regnskapsregulering innebærer at konsernregnskap for børsnoterte foretak må avgis i samsvar med full IFRS, mens full IFRS og forenklet IFRS er tillatt for alle regnskapspliktige. For ikke-børsnoterte foretak er det GRS som i all hovedsak er grunnlag for regnskapsavleggelsen. utfordringer knyttet til forskjellige regelsett og ”motstykket”; fordeler ved harmonisering av gjeldende regler, er viktige momenter i en hensiktsmessighetsvurdering.
- Antatt/forventet utbredelse av standarden internasjonalt er et annet viktig vurderingstema. Antagelser og informasjon om implementering i land som ligger Norge nære, i økonomisk samarbeid og konkurranse, vil være av størst betydning.
- Kostnader forbundet med standarden IFRS for SMEs kontra kostnader forbundet med en videreføring av eksisterende regulering og regelverk for god regnskapsskikk i Norge vurderes å ha sentral betydning i en hensiktsmessighetsvurdering. I denne forbindelse vil overgangs- og implementeringskostnader måtte berøres, men arbeidsgruppen forutsetter at det viktigste vurderingstemaet vil være antagelser om kostnader etter at en førstegangsimplementering er gjennomført. Det vil kunne være aktuelt å berøre kostnadsaspektet for regnskapsbrukere, regnskapsprodusenter, standardsetter, undervisningsinstitusjoner, kontrollfunksjonene (som finanstilsynet og revisorer) samt samfunnet generelt.

1.3 Begrensninger som følge av rammene for arbeidet

Arbeidsgruppen har avgrenset omfanget av arbeidet gjennom enkelte forutsetninger og ønsker også innledningsvis å peke på enkelte begrensninger som følger av arbeidsgruppens sammensetning og den tidsramme (ref avsnitt 1.5) som det er lagt opp til:

1. **Regnskapsloven:** Arbeidsgruppen legger til grunn at en eventuell innføring av IFRS for SMEs vil kreve endringer i regnskapslovens grunnleggende prinsipper og vurderingsregler. Arbeidsgruppen forutsetter at rammebetingelsene for regnskapsplikt og innholdet i dette for øvrig ikke nødvendigvis må endres. I vurderingene er det for eksempel forutsatt at en differensiering av regelverket, med forenklinger for små foretak, kan videreføres.

Arbeidsgruppen vil ut fra dette ikke drøfte eventuelle endringer av terskelverdier og andre forutsetninger for nevnte forenklinger for små foretak.

2. **Aksjeloven** – regulering av fri egenkapital/utbyttegrunnlag og koblingen til regnskapet: Arbeidsgruppen har ikke drøftet eventuelle mulige endringer i disse reglene, men vurdert hensiktsmessighet og konsekvenser ut fra gjeldende regelverk og sammenhenger. Den samme forutsetning legges til grunn for annet regelverk, i den grad dette blir relevant/aktuelt i vurderingene av IFRS for SMEs.
3. **IFRS for SMEs** – som hovedregel er det foreliggende standard som er gjennomgått og vurdert, arbeidsgruppen har med andre ord ikke lagt inn føringer om antatte/mulige endringer i standarden.
4. **Regnskapsbrukere og regnskapsprodusenter**: Et perspektiv fra regnskapsbrukernes og regnskapsprodusentenes ståsted vil være sentralt i en hensiktsmessighetsvurdering. Etter det arbeidsgruppen kjenner til foreligger det ikke forskning eller undersøkelser som kan gi objektive referanserammer for regnskapsbrukernes og -produsentenes preferanser og vurderinger. Arbeidsgruppen har heller ikke noen medlemmer som representerer disse sentrale gruppene og arbeidsgruppen er ikke kjent med at det foreligger empiri på området.

1.4 Målgruppe og alternativer for implementering

Arbeidsgruppens vurderinger og drøftelser er hovedsakelig knyttet opp mot målgruppen øvrige foretak. IFRS for SMEs kan også tenkes å være et relevant alternativ for selskapsregnskapene for børsnoterte foretak. Arbeidsgruppen har imidlertid ikke gjort konkrete vurderinger eller drøftelser av dette, det er heller ikke gjort noen vurderinger av IFRS for SMEs i forhold til gjeldende forskrift om forenklet IFRS.

Arbeidsgruppen har lagt til grunn at regelverket med muligheter for differensiering og forenkling for små foretak kan videreføres. Det er derfor antatt at det i stor grad kan skje tilpasninger, slik at en eventuell innføring av IFRS for SMEs som hovedregler for regnskapsavleggelse i Norge ikke nødvendigvis må innebære endringer av stor praktisk betydning (i form av betydelig økte krav og tilhørende kostnader) for gruppen små foretak.

Arbeidsgruppen finner grunn til å anta at IFRS for SMEs, i likhet med full IFRS, primært er utarbeidet med konsernregnskap for øyet. Vi har funnet støtte for dette i blant annet punkt 9.24, hvor det fremgår at IFRS for SMEs ikke krever presentasjon av ”separate financial statements” for mor- eller datterselskapene. Med dette utgangspunktet har arbeidsgruppen funnet det relevant å drøfte mulighetene for ”differensiert” implementering, hvor IFRS for SMEs kan tenkes implementert fullt ut eller i større grad for konsernregnskaper sammenlignet med selskapsregnskapene. Noen av de forskjeller som i det etterfølgende vurderes som krevende og vanskelige vil kunne ha langt mindre vidtgående konsekvenser dersom det gis unntak i selskapsregnskapene.

Nærmere vurderinger knyttet til implementering blir tatt inn i arbeidsgruppens innstilling del II, som etter tidsplanen skal leveres i juni 2010. Muligheter for nasjonal påvirkning, for eksempel i hvilken grad nasjonale standardsettere kan antas å kunne utdype og fortolke IFRS for SMEs vil være en del av vurderingene knyttet til implementering.

1.5 Tidsplan for arbeidsgruppen

Tidsplanen er at det til mars 2010 utarbeides en disposisjon og en foreløpig vurdering som skal opp til behandling i RSS og i Stiftelsesstyret. Arbeidsgruppen tar sikte på å avgi en endelig innstilling i juni 2010, for ny behandling i RSS og styret.

2 Overordnede vurderingstemaer for IFRS for SMEs

2.1 Virkelig verdi kontra historisk kost

Arbeidsgruppen har identifisert en del sentrale forskjeller mellom GRS og IFRS for SMEs, jf kapittel 4 og 5. Flere av disse forskjellene knytter seg til bruk av virkelig verdi innenfor IFRS for SMEs. I en

sammenligning av de to hovedprinsippene trekkes ofte pålitelighet, relevans og sammenlignbarhet frem som vurderingsmomenter: Virkelig verdi ofte er mer relevant enn historisk kost, mens historisk kost anses å være mer pålitelig informasjon.

Investorene er definert som den primære brukergruppen for full IFRS, og IASB viser til at de antas å skulle fatte beslutninger om hvorvidt de skal investere i, eller selge seg ut av, foretaket (IASB CF.9). IASB har definert brukergruppene i BC80 til IFRS for SMEs; banker, leverandører, kredittratingbyråer, kunder, samt eiere som ikke selv sitter i ledelsen. For full IFRS er det investorene og deres rådgivere som er de primære brukergruppene. Brukergruppene behov er blant annet omtalt i BC45 til IFRS for SMEs. I BC45 fremgår det at brukerne av "SME regnskaper" kan ha mindre interesse av en del informasjon sammenlignet med brukerne av regnskapene for børsnoterte selskaper. IASB antar videre at brukerne av "SME regnskaper" har større nytte av informasjon om kortsiktige kontantstrømmer, likviditet, soliditet, rentedekning og historisk resultatutvikling og tilsvarende mindre nytte av informasjon som underbygger langsiktige prognoser for kontantstrømmer og resultat.

Informasjon om forventede fremtidige kontantstrømmer antas å være formålstjenlig i forhold til målsetningen om beslutningsnyttig informasjon. Virkelig verdi antas å reflektere forventningene knyttet til kontantstrømmene. Effektive markeder for eiendeler og gjeld øker informasjonsverdien, benyttes virkelig verdi i situasjoner hvor det ikke foreligger effektive markeder økes den iboende usikkerheten i informasjonen. I de tilfeller det legges opp til virkelig verdi for eiendeler og gjeldsposter som ikke har effektive markeder med observerbare markedsverdier må det foretas beregninger for å finne virkelig verdi. Ofte vil slike beregninger måtte bære preg av skjønn.

Avveiningene knyttet til regnskapsbrukernes informasjonsbehov og de forskjeller som antas å foreligge mellom brukere av "SME regnskaper" og regnskaper for børsnoterte selskaper har blant annet resultert i mindre utstrakt bruk av virkelig verdi i IFRS for SMEs sammenlignet med full IFRS. IFRS for SMEs har, sammenlignet med full IFRS, enkelte avgrensninger og større muligheter til å fravike hovedregelen om virkelig verdi. Sammenlignet med GRS er IFRS for SMEs imidlertid i større grad preget av krav om at virkelig verdi skal benyttes.

Måling til virkelig verdi forekommer også i regnskaper avlagt etter GRS. Laveste verdis prinsipp og nedskrivningsreglene inneholder virkelig verdi vurderinger. Full virkelig verdimåling, med regnskapsføring av urealiserte gevinster, er imidlertid kun tillatt brukt i tilfeller hvor det finnes effektive markeder med observerbare og offentlig tilgjengelige priser, noe som er begrunnet i kravet om pålitelighet. I GRS har det vært lagt vekt på en pålitelig rapportering av hva selskapene faktisk har prestert, og målingen har vært basert på historisk kost, mens IFRS (full IFRS og IFRS for SMEs) fokuserer noe mer på relevans.

I kapittel 3 Økonomiske konsekvenser, avsnitt 3.2 Regnskapsbrukerne er avveiningen mellom de to hovedprinsippene; virkelig verdi og historisk kost, drøftet ytterligere.

2.1.1 "Undue cost or effort"

På to områder er begrepet "undue cost or effort" grunnlag for forenkling, med mulighet for å fravike hovedreglene for verdsettelse. Hovedreglene er virkelig verdi-måling, mens forenklingmulighetene går ut på historisk kost. Dette gjelder ¹:

- Investeringseiendom (investment property), kapittel 16 i IFRS for SMEs, ref avsnitt 5.2 nedenfor.
- Biologiske eiendeler (biological assets), kapittel 34 i IFRS for SMEs, ref avsnitt 5.3 nedenfor.

¹ I tillegg benyttes begrepet for tilknyttede selskaper (associates) felleskontrollerte virksomheter (jointly controlled entities), men for disse postene er det i utgangspunktet en valgmulighet mellom kost, egenkapitalmetoden og virkelig verdi, slik at innholdet i begrepet etter arbeidsgruppens oppfatning ikke er av like stor betydning, jf avsnitt 5.1 nedenfor.

Arbeidsgruppen har i liten grad funnet konkrete anvisninger på hvordan begrepet er ment å skulle forstås og anvendes innenfor IFRS for SMEs. Innenfor full IFRS er begrepet foreslått og/eller diskutert i forhold til blant annet:

- Unntak fra kravet om å måle ikke-kontrollerende eierinteresser/minoritetsinteresser (non-controlling interests) til virkelig verdi.
- Unntak fra krav om virkelig verdi for unoterte egenkapitalinstrumenter (adgang til å benytte kostmetoden).

Diskusjonen og kommentarene har i hovedsak vært avvisende, med den begrunnelse at begrepet er uklart og overlater et for stort vurderingsrom til regnskapsprodusentene, slik at sammenlignbarheten svekkes. IASB har hittil ikke funnet det riktig å bruke "undue cost or effort" innenfor full IFRS. Begrunnelsen er dels subjektivitet og dels at en innføring av begrepet vil kreve ny/ytterligere veiledning.

Innenfor IFRS for SMEs kan det etter arbeidsgruppens oppfatning forfektes ulike fortolkninger av "undue cost or effort". Det kan derfor være vanskelig å komme frem til en entydig konklusjon og det kan hevdes å foreligge indikasjoner på at IASB har tilsiktet at "undue cost or effort" skal ha en viss fleksibilitet. En slik fleksibilitet kan tenkes å gi rom for at det konkrete innholdet i begrepet til en viss grad kan være opp til nasjonale lovgivere, standardsettere og/eller regnskapsprodusenter.

For den videre drøftelsen har arbeidsgruppen funnet det hensiktsmessig å skissere to "ytterpunkter" for tolkningen av begrepet "undue cost or effort":

- Begrepet er bevisst valgt innenfor IFRS for SMEs i motsetning til innenfor full IFRS. Dette kan antas å innebære at en stor grad av fleksibilitet er tilsiktet. En slik forståelse er i samsvar med de klart uttrykte målsettingene for SME-prosjektet, hvor forenkling og mulighet for praktiserbarhet står sentralt. Ulempene i form av større grad av subjektivitet/påvirkning av den enkelte regnskapsprodusents egne vurderinger kan antas å være vurdert som langt mindre fremtredende for målgruppen for IFRS for SMEs, sammenlignet med full IFRS. Endelig kan ulempene til en viss grad oppveies ved at nasjonale lovgivere og/eller standardsettere kan gis anledning til å fortolke og utdype begrepet.
- Begrepet er ikke nærmere utdypet eller forklart i "forarbeidene" til IFRS for SMEs. De vurderinger som foreligger (knyttet til forslag innenfor full IFRS) trekker i retning av at "undue cost or effort" er ment å skulle være et trangt nåløye, med liten grad av rom for fortolkninger og fleksibilitet. En hovedmålsetting med hele standarden er å øke graden av sammenlignbarhet, dette tilsier at unntaksmulighetene på grunn av "undue cost or effort" er begrenset til sjeldne og spesielle tilfeller. Med denne forståelsen kan det også antas at regnskapsprodusentene må forsøke å gjennomføre en betydelig del av vurderingene før det eventuelt kan være mulig å komme frem til et unntak.

2.2 Sammenlignbarhet mellom ulike foretak

Arbeidsgruppen er av den formening at sammenlignbarhet er et av de sentrale momentene i vurderingen av om det er hensiktsmessig å bruke IFRS for SMEs for norske øvrige og små foretak. Begrepet sammenlignbarhet har to dimensjoner; 1) sammenligning over tid for samme foretak, og 2) sammenligning mellom ulike foretak for samme tidsperiode. Det er spesielt den siste dimensjonen vi har funnet grunn til å kommentere, både i forhold til sammenligning med andre norske foretak og foretak i andre land.

Når det gjelder sammenligning med andre foretak for samme tidsperiode finner vi det hensiktsmessig å dele vurderingen i tre deler; sammenlignbarhet mot full IFRS, sammenlignbarhet mot andre IFRS for SMEs-regimer (andre land), og sammenlignbarhet mellom norske foretak som anvender IFRS for SMEs.

Sammenlignbarhet mot full IFRS

IFRS er allerede implementert i Norge ved at det er åpnet for bruk av IFRS (full eller forenklet). IFRS for SMEs bygger på samme rammeverk som IFRS. Regnskap avlagt etter IFRS for SMEs vil derfor etter arbeidsgruppens syn ha større grad av sammenlignbarhet med regnskap avlagt etter IFRS, enn det

som er tilfellet om man sammenholder regnskap avlagt etter GRS og regnskap avlagt IFRS. Graden av sammenlignbarhet mot full IFRS påvirkes av om veiledningen i full IFRS anvendes ved tolkning av måle- og innregningskriteriene i IFRS for SMEs eller ikke. Arbeidsgruppen mener at sammenlignbarheten blir bedre dersom full IFRS benyttes som veiledning for IFRS for SMEs. Spørsmålet om hvorvidt full IFRS må anvendes som veiledning er drøftet i avsnitt 2.2.1 ”Stand-alone” i praksis?.

Vi finner grunn til å nevne at regnskap utarbeidet etter IFRS og IFRS for SMEs uansett ikke vil være fullt ut sammenlignbare. Dette skyldes at måle- og innregningskriteriene i IFRS for SMEs avviker fra måle- og innregningskriteriene i IFRS på enkelte punkter. Dette bidrar isolert sett til redusert sammenlignbarhet. Det bemerkes dog at antallet avvik er begrenset². En løsning med egne norske unntak fra IFRS for SMEs vil imidlertid svekke sammenlignbarheten mot IFRS.

Sammenlignbarhet mot andre IFRS for SMEs-regimer

Økt harmonisering av regelverk bedrer sammenlignbarheten over landegrensene. Graden av sammenlignbarhet mellom regnskap avlagt under ulike IFRS for SMEs-regimer påvirkes imidlertid også av om reglene tolkes likt i de ulike jurisdiksjonene, og i hvilken grad man har åpnet for egne nasjonale løsninger under IFRS for SMEs. En løsning med egne norske unntak fra IFRS for SMEs vil svekke sammenlignbarheten mot IFRS for SMEs slik standarden anvendes i andre land.

Sammenlignbarhet mellom norske foretak som anvender IFRS for SMEs

Graden av sammenlignbarhet for IFRS for SMEs-regnskap avlagt av ulike norske foretak avhenger av om regnskapsprodusentene tolker reglene likt eller ikke. Spørsmålet avhenger etter arbeidsgruppens oppfatning av om hvorvidt man må til full IFRS for tolkning/veiledning eller ikke, jf avsnitt 2.2.1 ”Stand-alone” i praksis?. Anvendes full IFRS til dette formålet har alle regnskapsprodusenter tilgang til samme veiledning. Dersom full IFRS derimot ikke skal anvendes til tolkning/veiledning er det grunn til å anta at de ulike regnskapsprodusenter, i mangel på autoritativ veiledning, vil kunne komme til ulik løsning for samme regnskapsmessige problemstilling. Spørsmålet om hvorvidt det foreligger behov for et eget norsk organ for veiledning vil dermed dukke opp. Det samme gjelder dersom en velger en løsning med egne norske unntak fra IFRS for SMEs.

2.2.1 ”Stand-alone” i praksis?

Arbeidsgruppen mener at spørsmålet om IFRS for SMEs står på ”egne ben” vil ha betydelig innvirkning på hvor krevende regelverket vil være i praksis, noe som igjen vil ha sentral betydning for vurderingen av kostnadene forbundet med regelverket. Foreliggende standard og tilhørende basis for conclusions (BC) kan oppfattes å gi noe motstridende signaler, hvor blant annet følgende momenter er notert:

- Tidligere forslag til SME-standard var ikke utformet som et ”stand-alone” dokument. Reguleringen med ”fall-back” til full IFRS fikk temmelig hard medfart i høringsrunden og IASB har vektlagt at standarden nå er et ”stand-alone” dokument, i motsetning til høringsutkastet.
- IASB fremhever at et ”stand-alone” dokument er enklere å forstå og bruke. Kryssreferanser til full IFRS fra høringsutkastet er fjernet og argumentasjonen for endringen går blant annet på at oversikt over og kjennskap til full IFRS blir altfor krevende for målgruppen. I BC83 oppsummerer IASB med at IFRS for SMEs ikke har noen obligatoriske krav om at man må se hen til full IFRS.
- På mange områder er forenklingen i IFRS for SMEs gjennomført ved at standardteksten (krav/prinsipper/hovedregler) er beholdt, mens tilhørende veiledning i stor grad er utelatt. Det vil kunne være nærliggende å anta at det skal ses hen til veiledningen i full IFRS i de tilfeller den noe ”knappe” standardteksten ikke gir fullstendig svar på behandlingen i praksis. For alle som er godt bevandret i full IFRS vil en slik kobling kunne fremstå som naturlig. Det kan imidlertid antas at mange i målgruppen ikke har utstrakt kunnskap om full IFRS, hvor en kobling til full IFRS vil kunne fremstå som svært krevende.

² Se IFRS for SMEs.BC68 for en oversikt over noen sentrale avvik mellom måle- og innregningskriteriene i IFRS og IFRS for SMEs.

- IFRS for SMEs har i punkt 10.4 – 10.6 et kildehierarki for fortolkning for tilfeller hvor IFRS for SMEs ikke har regulering. 10.4 angir kvalitetskravene i et konseptuelt (balanseorientert) rammeverk, som er utformet etter samme hovedprinsipper som rammeverket i full IFRS. Tolkning av regnskapsmessige problemstillinger i IFRS for SMEs tar utgangspunkt i dette rammeverket. 10.5 angir videre at man skal gå til andre bestemmelser i IFRS for SMEs som omhandler samme type problemstillinger, eller til definisjoner, innregnings- og målekriterier som angitt i kapittel 2, for hjelp til tolkningen. I IFRS for SMEs punkt 2.35³ omtales rammeverket og full IFRS. Endelig angir punkt 10.6 at man **kan** se hen til full IFRS.

Reelt "stand-alone" dokument, uten krav om å se hen til full IFRS		I praksis nødvendig å se hen til full IFRS i de tilfeller standardteksten ikke gir løsningen	
Fordeler	Ulemper	Fordeler	Ulemper
Reelle forenklinger for regnskapsprodusentene	Svekker sammenlignbarhet	Resulterer i sammenlignbare regnskaper	Krevende for regnskapsprodusentene
Fleksibilitet, hvor det blant annet kan tas hensyn til endringer over tid og forskjeller mellom geografiske områder og bransjer	Kan i sin ytterste konsekvens medføre upålitelige regnskaper, hvor mange sentrale forhold blir avgjort etter den enkelte regnskapsprodusentens syn og skjønn.	Øker regnskapenes pålitelighet og objektivitet. Gir sammenlignbarhet også med regnskaper som er avlagt etter full IFRS	Krav om å se hen til full IFRS kan være så krevende at IFRS for SMEs ikke kan benyttes som forutsatt.
Bidrar til økt grad av sammenlignbarhet ⁴ samtidig som målsettingen om forenklet regelverk muliggjøres.	Kan vanskeliggjøre overgang til full IFRS	Letter overgang til full IFRS	Målsettingen om et forenklet regelverk kan vanskelig kombineres med krav om å se hen til full IFRS

2.3 Internasjonal utbredelse

Virkeområdet til IFRS for SMEs er ikke-børsnoterte foretak. En del av disse foretakene opererer i internasjonale markeder, og arbeidsgruppen har ansett spørsmålet om hvilken utbredelse IFRS for SMEs antas å få, som et sentralt vurderingsmoment. Arbeidsgruppen har derfor sett nærmere på hvilke planer man har for implementering av IFRS for SMEs i resten av verden.

IFRS for SMEs ble vedtatt av IASB i juli 2009. Allerede i september 2009 gjennomførte IASB en undersøkelse vedrørende hvilke planer man har for implementering av standarden. Undersøkelsen ble gjennomført under et møte mellom standardsettere og omfatter 48 land. Resultatet fra denne undersøkelsen er publisert i artikkelen "SME standards set for adoption across the globe" i Accountancy Age⁵ den 21. januar 2010. Artikkelen inneholder ingen opplysninger om hvilken begrunnelse de enkelte land har for sitt standpunkt. Arbeidsgruppen bemerker at det ville vært nyttig med slik informasjon.

³ Punkt 2.35: "The requirements for recognising and measuring assets, liabilities, income and expenses in this IFRS are based on pervasive principles that are derived from the IASB Framework for the Preparation and Presentation of financial Statements and from full IFRSs. In the absence of a requirement in this IFRS that applies specifically to a transaction or other event or condition, paragraph 10.4 provides guidance for making a judgement and paragraph 10.5 establishes a hierarchy for an entity to follow in deciding on the appropriate accounting policy in the circumstances. The second level of that hierarchy requires an entity to look to the definitions, recognition criteria and measurement concepts for assets, liabilities, income and expenses and the pervasive principles set out in this section."

⁴ IFRS for SMEs som reelt "stand-alone" dokument vil bevirke harmonisering av regelverket, om enn ikke fullstendig harmonisering, og kan derfor sies å bidra til sammenlignbarhet.

⁵ <http://www.accountancyage.com/accountancyage/news/2256477/sme-standards-set-adoption>

Det fremgår av artikkelen at en rekke land i de fremvoksende markedene (emerging markets) er svært interesserte i å godkjenne standarden for bruk. Det fremgår videre at europeiske land støttet planene om en IFRS for SMEs da arbeidet med standarden var i startgroppen (2004), men at det i 2009 ble gitt uttrykk for motvilje mot implementering av disse nye reglene fra europeisk hold. Undersøkelsen skal blant annet ha avdekket en viss motvilje fra Tyskland, Frankrike, Nederland, Polen, Malta, Slovenia og Sveits.

Artikkelen inneholder en oversikt over

- 1) land som har indikert at de planlegger å kreve bruk av IFRS for SMEs innen tre år (16 land),
- 2) land som har indikert at de planlegger å tillate bruk av IFRS for SMEs innen tre år (11 land),
- 3) land som kan komme til å kreve eller tillate bruk av IFRS for SMEs (11 land), og
- 4) land som ikke planlegger å kreve eller tillate bruk av IFRS for SMEs (10 land).

Sør-Afrika var det første landet som godkjente IFRS for SMEs for bruk⁶, noe som skjedde allerede i august 2007 da Accounting Practices Board (APB) godkjente høringsutkastet til IFRS for SMEs for bruk. Sør-Afrika inngår i kategori 1). Irland, Storbritannia og Tyrkia er de eneste europeiske landene i denne kategorien, som for øvrig omfatter land som eksempelvis Brasil, Singapore, Malaysia, Saudi Arabia, Mongolia og Swaziland. Det vises til artikkelen for full oversikt over hvilke land som inngår i kategori 1.

Danmark og Østerrike har, som de eneste europeiske landene, angitt at de planlegger å tillate anvendelse av IFRS for SMEs (kategori 2). Av de øvrige landene i kategori 2 nevnes USA, Argentina, Israel og Tanzania. I USA endret AICPA allerede i 2008 reglene slik at de anerkjenner IASB som standardsettende organ. Med dette tillater de at AICPA-medlemmene anvender IFRS eller IFRS for SMEs⁷. De fleste av USAs stater har imidlertid ikke endret reglene sine, og spørsmålet om hvorvidt IFRS for SMEs kan anvendes avhenger da av utformingen av den enkelte stats regelverk.

Norge er tatt med i oppstillingen over land som inngår i kategori 3. Øvrige europeiske land i denne kategorien er Sverige, Albania, Romania, Slovakia, Island og Moldova. Land som Australia, New Zealand, Hong Kong inngår også her. I Sverige arbeider Bokføringsnämnden⁸ nå med utvikling av et regelverk for store foretak (K3). Dette bygger på IFRS for SMEs, men vil inneholde de muligheter som allerede finnes i dag ved at lovens muligheter til forenkling og unntak for mindre foretak blir anvendt også innenfor K3.

Land som ikke planlegger å kreve eller tillate bruk av standarden omfatter Canada, Frankrike, Tyskland, Mexico, Nederland, Polen, Japan, Malta, Slovenia og Sveits.

Ernst & Young gjennomførte i september 2009 en intern undersøkelse i Europa, Afrika, Midt-Østen og India (dekker et område på 87 land), og resultatene fra denne undersøkelsen trekker – på samme måte som art IASBs undersøkelse - i retning av at det er en viss motvilje og/eller usikkerhet i forhold til spørsmålet om implementering av IFRS for SMEs i en rekke land. I tillegg til de land som er nevnt ovenfor har også Spania signalisert at IFRS for SMEs ikke vil bli tillatt brukt.

Mens Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) ved oppstart av prosjektet med IFRS for SMEs i 2001 var negative til at IASB skulle prioritere å bruke sine begrensede ressurser på en standard for SMEs, var EU-Kommisjonen den store pådriveren for å starte prosjektet. Etter at innholdet i utkastet til standard, og etter hvert den endelige standard, har blitt kjent, har holdningene til prosjektet endret seg. NRS har uttrykt støtte til prosjektet, mens EU har blitt mer negative. Det siste året kan det imidlertid virke som at EU-Kommisjonen har fått en mer positiv holdning til standarden.

6

<https://www.saica.co.za/Portals/0/Technical/accounting/documents/Circular%20of%202009%20IFRS%20for%20SMEs.pdf>

⁷ <http://www.journalofaccountancy.com/Issues/2009/Dec/20091928.htm>

⁸ <http://www.bfn.se/aktuellt/aktuellt/pagaende.aspx>

Både representanter for EU-Kommisjonen (McCreevy) og EU-Parlamentet (Radwan-rapporten) har uttrykt sterk motstand mot IFRS for SMEs før og etter at standarden ble publisert. McCreevy sa i et foredrag 30.11.07 blant annet: "Unfortunately, I have to say that the IASB's work to develop an "IFRS for SMEs" currently does not appear to provide a satisfactory accounting framework for all non-listed companies, especially for smaller companies."

På et konsultasjonsdokument fra Kommisjonen i februar 2009 støttet et flertall av høringsinstansene at "the Directives should allow its adoption". Kommisjonen har på dette grunnlag lagt frem et nytt konsultasjonsdokument i november 2009 hvor man spør høringsinstansene om en rekke spørsmål om IFRS for SMEs, herunder om "In the light of the publication of the IFRS for SMEs, do you see a need for "rules-based" Accounting Directives in the future?" Høringsfristen er 12. mars 2010.

3 Økonomiske konsekvenser

Det vil påløpe implementeringskostnader med innføring av nytt regelverk. Både regnskapsprodusenter, regnskapsbrukere og revisorer vil måtte sette seg inn i et nytt regelverk. Det må gjøres tilpassninger i regnskapssystemer og i analyse- og kredittvurderingsmodeller. Det må antas at en overgang vil bli forholdsvis ressurskrevende, men for de som har god kunnskap om full IFRS fra før vil trolig ikke overgangen blir så utfordrende.

I det følgende er det økonomiske konsekvenser etter at implementeringen er gjennomført som vurderes.

3.1 Regnskapsprodusenter

Vil det være mer ressurskrevende for et foretak å utarbeide regnskap etter IFRS for SMEs enn etter GRS?

Det er identifisert forholdsvis mange forskjeller mellom regelverket som er omtalt i kapittel 5, samt i vedlegg til utredningen. Det er identifisert få forskjeller som utgjør noen vesentlig forenkling i forhold til GRS, men regnskapsføring av offentlige tilskudd er enklere. Det er også en forenkling at man ikke skal vurdere om kriteriene for bruk av markedsverdi prinsippet for børsnoterte foretak er tilfredsstillende. En del av reglene i IFRS for SMEs må anses som mer arbeidskrevende enn GRS. Dette gjelder regnskapsføring av ikke-børsnoterte aksjer samt investeringseiendom og biologiske eiendeler.

Ikke børsnoterte aksjer⁹ skal måles til virkelig verdi. Dette er ikke en verdi som umiddelbart er enkel å finne. Det er gitt et pålitelighetsunntak, og det gis veiledning i når man anser at det er mulig å måle pålitelig. Hvor strengt man skal forstå dette pålitelighetsunntaket vil ha stor betydning for hvor arbeidskrevende regelen i praksis blir. Samme måleregel gjelder for mer kompliserte instrumenter som opsjoner, tegningsretter, warrants, futurekontrakter, terminkontrakter og rente- og valutaswaper. Arbeidsgruppen har ikke sett på dette som en like stor utfordring, da det ikke er like mange foretak som innehar slike instrumenter, og det også for flere av instrumentene vil være mindre utfordrende å finne virkelig verdi.

Investeringseiendommer og biologiske eiendeler skal måles til virkelig verdi, med mindre det er "undue cost or effort" å finne verdien. Hvor strengt dette begrepet skal fortolkes vil ha stor betydning for hvor arbeidskrevende regelen i praksis blir.

En besparelse ved innføring av IFRS for SMEs, er at utarbeidelsen av konsernregnskap der det er datterselskap i flere land vil bli enklere dersom alle følger samme regelsett. Selv om ikke alle datterselskapene i de ulike landene rapporterer etter IFRS for SMEs, antar arbeidsgruppen at bruk av IFRS for SMEs likevel vil utgjøre en forenkling, da det må antas å være enklere å formidle, gjennomføre og kontrollere gjennomføringen av IFRS for SMEs enn vår lokale GRS.

⁹ Dette gjelder for børsnoterte aksjer som ikke er investering I DS, TS eller FKV. For slike investeringer kan det velges mellom flere ulike metoder for regnskapsføring, herunder virkelig verdi.

Hvorvidt IFRS for SMEs fullt og helt kan anses å stå på egne ben uten at det under noen omstendighet er forventet at man ser hen til full IFRS, er av betydning for hvor arbeidskrevende regelverket er. Dette er nærmere omtalt i kapittel 2.

Ved tvil om hvordan en regel skal fortolkes, vil det være en ulempe hvis øverste myndighet når det gjelder regelforståelsen, ikke befinner seg innenfor landegrensene. Det vil kunne være vanskelig å bli hørt, og derfor få avklaring, særlig dersom problemstillingen ikke er like aktuell utenfor landets grenser. Alt etter hvilken mulighet man i Norge selv har til å fortolke reglene, vil dette kunne være mer byrdefullt for regnskapsprodusentene. Det vises for øvrig til omtale i kapittel 2.

3.2 Regnskapsbrukere

De sentrale brukerne av regnskap utarbeidet etter IFRS for SMEs er ifølge IASB: banker, leverandører, kredittrating-byråer, kunder, samt eiere som ikke selv sitter i ledelsen. Eiere som selv sitter i ledelsen vil kunne få tilgang til den informasjonen de har behov for, og er således ikke definert som sentral bruker av regnskapet. Dette er andre brukergrupper enn de som anses som den primære brukergruppen i full IFRS, nemlig investorer og deres rådgivere.

Det er ikke brukergrupper som konkret er pekt ut som mer sentrale enn andre etter GRS. Det har trolig vært en viss dreining fra kreditorenes behov til at regnskapet skulle dekke informasjonsbehovet til den generelle bruker, dvs de brukere som ikke har mulighet til å innhente spesiell informasjon. Det vises til Anbefaling til god regnskapsskikk nr 0 (NSRF) fra 1986, og til NOU 1995:30 pkt 2.1.2.

Mange regnskapsspråk og mange valgmuligheter, kan gjøre det vanskelig å lese og tolke regnskapet, og fra en regnskapsbrukers ståsted vil det være en fordel med så få regnskapsspråk som mulig.

Regnskapsbrukere som opererer over landegrensene (for eksempel banker) kan også få sparte kostnader til vedlikehold av sine analyse- og/eller kredittgivningsmodeller.

Antall regnskapsspråk har betydning for nytteverdien for en regnskapsbruker, men selvsagt også innholdet i regnskapsspråket. Et spørsmål er om det er regler i IFRS for SMEs som gir regnskapsinformasjon som en regnskapsbruker anser som mer eller mindre nyttig for beslutningsformål enn GRS.

IFRS for SMEs har flere eiendeler som skal måles til virkelig verdi enn GRS. Om virkelig verdi er mer nyttig for beslutningsformål enn historisk kost for brukergruppen til ikke-børsnoterte foretak er det uenighet om. Historisk kost vil som oftest være mer pålitelig enn virkelig verdi, mens virkelig verdi oftest vil være mer relevant. Virkelig verdi vil være en subjektiv størrelse i tilfeller hvor det ikke eksisterer noterte priser i et aktivt marked, men ha høy pålitelighet i motsatt tilfelle. I et historisk kost-regnskap vil tidspunktet for anskaffelse av en eiendel ha avgjørende betydning for hvilken verdi eiendelen står oppført til. Dette vil kunne påvirke relevansen av balanseførte størrelser. Mest nyttig for beslutningsformål er informasjon som både er pålitelig og relevant. Nå er det ikke slik at historisk kost ikke også kan være relevant eller at virkelig verdi ikke også kan være pålitelig, men i visse tilfeller vil det måtte tas en avveining av hva som skal tillegges mest vekt. Det ser ut vil at IASB legger mer vekt på relevans og mindre på pålitelighet enn GRS. Dette valget er etter det arbeidsgruppen kjenner til ikke basert på empiri som underbygger at dette er mest nyttig for beslutningsformål for denne brukergruppen. NRS uttrykte følgende i sitt hørings svar på høringsutkastet til IFRS for SMEs:

“We believe in general that fair value accounting is seldom appropriate for SMEs, and that the IASB has not done enough to replace fair value solutions of the full IFRSs with more suitable solutions for the SMEs. We believe that historical cost can be a more useful basis for measurement, and that it in many cases will serve the users’ needs better than fair value. For operating activities fair value accounting is not appropriate because the business of the entity is not hypothetical sales of assets or settlement of liabilities at the reporting date.”

Når det gjelder foretakets mulighet til å skaffe lånefinansiering, vil økt bruk av virkelig verdi kunne være positivt sett fra eiers side. Långivere tar erfaringsmessig mer hensyn til balanseførte verdier enn til verdier det gis opplysninger om utenom balansen, og det kan derfor bli lettere å skaffe finansiering. Det er imidlertid mer tvilsomt om økt bruk av virkelig verdi er ønskelig sett fra långivers side. NRS sa bl.a. følgende i sitt høringsvar på høringsutkastet til IFRS for SMEs:

“It is assumed that the main uses for SME financial statements by banks are to determine the company’s ability to repay the loans, and to assess profitability, balance sheet strength and liquidity of the company. The predictive value is assumed to be less important, thus the historic cost is likely to be more in demand for SMEs than for listed companies. In addition historic cost tends to be more conservative than fair value reporting, a quality that appeals to lenders and other creditors.”

Det vil etter IFRS for SMEs bli mer bruk av fullført kontrakts metode særlig innenfor byggebransjen. Fullført kontrakts metode reflekterer dårligere den aktiviteten som skjer i perioden enn løpende avregning, og det vil bli større variasjoner i resultatet fra år til år. Dette vil kunne gjøre det vanskeligere å vurdere inntjeningen til foretaket. På den annen side gir det økt sikkerhet fra en kreditors synsvinkel siden inntjening ikke resultatføres før den er realisert.

Det kreves flere opplysninger om nærstående parter etter IFRS for SMEs enn etter GRS. Dette er positivt sett fra brukers ståsted.

Virksomhetssammenslutninger under samme kontroll er ikke regulert under IFRS for SMEs. Under GRS er dette regulert for fusjoner. Manglende regulering vil medføre varierende praksis som i utgangspunktet ikke er positivt for en bruker av regnskapet. Regulering av fisjoner er også svært uklart under IFRS for SMEs.

3.3 Kontrollfunksjoner (Finanstilsynet og revisorer)

Fra et kontrollperspektiv vil det være positivt med så få regnskapsspråk som mulig. Det å skaffe seg tilstrekkelig kunnskap om flere regelsett kan være en utfordring og det kan være fare for sammenblanding av hvilke valg man har innenfor hvilke regelsett.

Fra et kontrollperspektiv er det videre vesentlig å få klarlagt om IFRS for SMEs står fullt og helt på egne ben slik at en regnskapsprodusent har anledning til å fortolke en regel ut fra beste skjønn uten å måtte se hen til full IFRS.

Økt bruk av virkelig verdi der det ikke finnes markedsverdier kan være en kontrollmessig utfordring og det vil kunne gå med flere ressurser for å få bekreftet verdiene.

3.4 Samfunnet (inklusive standardsetter og undervisningssektoren)

Dersom en regel ikke fungerer hensiktsmessig, for eksempel ved at kostnaden ved å følge den ikke kan forsvares av nytten (sett med norske øyne), vil det være vanskeligere å få endret regelen dersom standardsettingen overlates til IASB enn om standardsettingen fortsatt utføres i Norge.

Gjennomstrømming av utbytte og konsernbidrag har vært ansett som viktig i forhold til effektiv ressursallokering innenfor konsernforhold. En slik mulighet må anses som samfunnsøkonomisk lønnsomt og denne muligheten vil forsvinne dersom IFRS for SMEs gjennomføres fullt ut, uten at det gjøres unntak i selskapsregnskapene.

Standardsetter

Kostnader til standardsetting vil kunne reduseres ved en innføring av IFRS for SMEs. Det har vist seg å være en utfordring å få medlemmer til de standardsettende organer da det kreves en forholdsvis stor og ubetalt innsats. Det er ikke så mange foretak eller interessegrupper som ser seg tjent med å stille personer til rådighet til et slikt arbeid, og det er nå en høy andel medlemmer fra de største revisjonsselskapene i de ulike utvalgene. Strategien for arbeidet med norske standarder er internasjonal harmonisering, formulert gjennom målsettingen om å fjerne ubegrunnede avvik fra IFRS/IFRS for SMEs, og forenkling. I de tilfeller det er motstrid mellom de to målsettingene har

forenkling forrangen. Erfaringsmessig har det så langt vist seg krevende å gjennomføre strategien i praksis. Utfordringene knytter seg blant annet til hvilke avvik som defineres som ubegrunnede, hvilken grad av tilpasning som skal til for at et avvik skal kunne anses som fjernet, og der det er avvik mellom full IFRS og IFRS for SMEs, hvilket regelsett det skal tilpasses til. Videre skjer det løpende endringer i IFRS, og det må vurderes om tilpasning til eksisterende eller ventet regelverk er det mest hensiktsmessige. Sist, men ikke minst er det utfordringer knyttet til avveiningen mellom IFRS-tilpasning og forenkling. Det er derfor brukt mye tid og ressurser i arbeidet med å harmonisere GRS med IFRS samtidig som man ønsker å forenkle reglene.

Det har også pågått en debatt om kostnadene ved å utarbeide og vedlikeholde regnskapsstandarder for gruppen "øvrige foretak" forsvarer nytteverdien. Det er forholdsvis få foretak i denne gruppen i Norge (mellom 6000 og 7000), til sammenligning er det ca 200 000 foretak i gruppen "små foretak". Bildet må imidlertid nyanseres, i det en del foretak i gruppen små foretak velger hovedreglene for vurdering og ikke unntaksreglene for små. Dette er særlig aktuelt for små foretak som inngår i konsern og som rapporterer videre til konsernet etter regnskapslovens hovedregler. Selv om antallet øvrige foretak er lite er flere av de mellomstore foretakene betydelige samfunnsaktører med mange ansatte og interessenter og de står for en betydelig del av verdiskapningen.

Ressursbruken for å utarbeide regnskapsstandard for de små foretakene har vært betydelig mindre, da dette arbeidet i stor grad har bygget på den jobben som har vært gjort for de øvrige foretakene, og det heller ikke har vært nødvendig å ta hensyn til internasjonal harmonisering. Det at standarden gjelder for et betydelig antall foretak kan i seg selv forsvare en viss ressursbruk fra standardsetters side.

Dersom IFRS for SMEs innføres i Norge vil man spare kostnader til standardsetting for gruppen øvrige foretak. Alt etter hvilken løsning man faller ned på for implementering (om det for eksempel gjøres unntak eller gis særlige norske regler i tillegg), vil det imidlertid kunne medgå noen ressurser til standardsetting også for denne gruppe foretak.

Dersom små foretak skal ha egne regler vil det fortsatt medgå ressurser til standardsetting for disse. Det vil i så fall være naturlig at disse reglene bygger på rammeverket i IFRS for SMEs, men at det gjøres særlige unntak. Standarden for små foretak må derfor skrives om slik at den er forenlig med IFRS for SMEs. Det bør imidlertid ikke være noe i veien for å gi så mange unntak at den løsningen man ender opp med likner mye på den man har for disse foretakene i dag. For standardsetter vil omskriving av standarden medføre et betydelig arbeid. Når det gjelder senere vedlikehold kan dette bli mer ressurskrevende enn i dag, alt etter hvor store endringer som gjøres i IFRS for SMEs og også etter hvilken måte standarden for små utarbeides på.

Dersom ideelle organisasjoner skal ha egne regler vil situasjonen være den samme som for små foretak.

Selv ved innføring av IFRS for SMEs vil Norsk Regnskapsstiftelse fortsatt ha kostnader i forbindelse med utarbeidelse av regnskapsstandarder. Alt etter hvilken løsning man faller ned på for implementering av IFRS for SMEs, vil det kunne medgå ressurser til veiledning til denne standarden, og til vedlikehold av evt. unntak. Det vil videre fortsatt medgå ressurser til standardsetting for små foretak og for ideelle organisasjoner. Arbeidet til Fagorgan IFRS bør trolig også utvides, da det vil bli enda viktigere å gi innspill til IASB. Så lenge norske foretak har ytelsesbaserte pensjonsordninger vil det også være naturlig at NRS fortsetter sitt arbeid med å gi veiledning til fastsettelse av pensjonsforutsetninger.

Undervisning og opplæring

Å få tilstrekkelig timer regnskapsopplæring til å gi fullgod undervisning både i IFRS og i GRS har vist seg utfordrende. I verste fall innebærer dette at studentene - fremtidens regnskapsprodusenter, regnskapsbrukere og revisorer, ikke kan noen av regelsettene godt nok. Regnskapsregler som alle bygger på samme rammeverk vil gjøre dette enklere.

3.5 Oppsummering

Det viktigste økonomiske argumentet for en overgang til IFRS for SMEs er at antall regnskapsspråk reduseres. Mange ulike regnskapsspråk er utfordrende både for regnskapsprodusenter, regnskapsbrukere og kontrollfunksjoner, som alle er avhengig av tilstrekkelig kompetanse til å kunne utarbeide, forstå eller kontrollere regnskapene. Det har vært et mål, i tillegg til forenkling, å harmonisere GRS med IFRS. Dette har tidvis vist seg vanskelig da IFRS bygger på et annet rammeverk enn GRS. Det er ingenting som tyder på at dette vil bli lettere i fremtiden, snarere tvert i mot tatt i betraktning de forslagene som har kommet på områder som inntektsføring og leasing.

Det viktigste økonomiske argumentet mot en overgang til IFRS for SMEs er at reglene kan synes mer arbeidskrevende enn GRS. Hvor mye mer arbeidskrevende avhenger imidlertid av tolkning av begrepet "undue cost or effort" og hvor strengt pålitelighetsunntaket skal tolkes når det gjelder ikke-børsnoterte aksjer. Det vil også avhenge av om tolkningen av bestemmelsene i IFRS for SMEs må gjøres i lys av full IFRS. Det er videre ikke slik at det kan konkluderes med at økte kostnader for regnskapsprodusentene forsvares med økt nytte for regnskapsbrukerne. Det er for lite empiri på området til å kunne ha en sikker oppfatning om dette. Det finnes heller ikke empiri som tilsier at regnskapsregler som bygger på et balanseorientert rammeverk gir større nytte enn regnskapsregler som bygger på et resultatorientert rammeverk.

4 Vesentlige forskjeller mellom IFRS for SMEs og norsk god regnskapsskikk

Arbeidsgruppen har gjennomgått og vurdert IFRS for SMEs med henblikk på å avdekke vesentlige forskjeller. I vurderingen av hva som er å anse som vesentlige forskjeller er det spesielt lagt vekt på praktiske konsekvenser og omfang av merarbeid som antas å følge av endringer som følge av en eventuell innføring av IFRS for SMEs i Norge. Kostnadene er i denne vurderingen søkt holdt opp mot nytteverdi, hvorvidt endringene medfører forbedret informasjon og dermed økt verdi for regnskapsbrukerne.

4.1 Oversikt identifiserte vesentlige forskjeller

De forskjeller som er funnet å være mest sentrale etter arbeidsgruppens gjennomgang og vurdering er:

1. Ikke-børsnoterte aksjer og andre tilsvarende investeringer, disse skal måles til virkelig verdi med mindre de ikke kan måles pålitelig
2. Investeringseiendom, skal måles til virkelig verdi med mindre dette medfører "undue cost or effort"
3. Biologiske eiendeler, skal måles til virkelig verdi med mindre dette medfører "undue cost or effort"
4. Utbytte, IFRS for SMEs medfører at regnskapsmessig gjennomstrømming av utbytte (og konsernbidrag) ikke kan gjennomføres
5. Anleggskontrakter, IFRS for SMEs vil i langt større grad foreskrive fullført kontrakt, ved at konklusjonene i IFRIC 15 er innarbeidet.
6. Pensjoner, IFRS for SMEs innebærer krav om risikofri rente og at korridorløsning ikke kan benyttes.
7. Sikringsbokføring, regnskapsmessig effekt av sikringsinstrumentet må regnskapsføres, dette påvirker OCI og utbyttegrunnlaget
8. Bruttometoden for FKV kan ikke benyttes
9. Fusjoner og fisjoner under felles kontroll, regulering mangler og/eller er uklare
10. Endring i oppstillingsplan og krav om OCI medfører overgangskostnader

4.2 Systematikk for gjennomgang

I den etterfølgende gjennomgangen (kapittel 5) av de identifiserte forskjellene er dette systematisert med en innledende oversikt over regelverket etter norsk god regnskapsskikk etterfulgt av en oversikt

over hvordan arbeidsgruppen oppfatter at området/temaet blir å behandle etter IFRS for SMEs, med forskjellige scenarier - for eksempel avhengig av hvordan begrepet "undue cost or effort" er å forstå. Det er videre tatt inn en vurdering av om problemstillingen gjelder selskaps- og/eller konsernregnskapet samt hvilke konsekvenser endringene antas å ha for regnskapsbrukere og -produsenter.

Utbytteimplikasjoner er deretter drøftet og vurdert samlet for alle de identifiserte vesentlige forskjellene i kapittel 6.

5 Nærmere om vesentlige forskjeller mellom IFRS for SMEs og norsk god regnskapsskikk

5.1 Investering i aksjer

5.1.1 Gjeldende regler etter GRS

Finansielle anleggsmidler

Finansielle anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost og nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes å ikke være forbigående (kostmetoden).

Dersom den regnskapspliktige har betydelig innflytelse (TS) skal investeringen vurderes etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og etter kostmetoden eller egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet.

Dersom den regnskapspliktige har bestemmende innflytelse (DS) skal investeringen konsolideres i konsernregnskapet og vurderes etter kostmetoden eller egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet.

Finansielle omløpsmidler

Vurdering av slike investeringer skal vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi etter RL § 5-2. Ombyttbare finansielle omløpsmidler, (f. eks. like aksjer kjøpt til ulik pris), skal som hovedregel tilordnes gjennomsnittlig anskaffelseskost.

For finansielle eiendeler vil det laveste verdis prinsipp implisere at urealiserte gevinster og tap behandles usymmetrisk. RL § 5-8 bestemmer i slike tilfeller at denne type verdipapirer skal vurderes til virkelig verdi, normalt børskurs på balansedagen. Verdimalingen blir dermed symmetrisk for disse investeringene. Kravet for å anvende § 5-8 er at investeringene inngår i en handelsportefølje.

5.1.2 IFRS for SMEs

Section 11 Basic Financial Instruments

Etter 11.8.(d) skal aksjer med nærmere spesifiserte egenskaper¹⁰ (som ikke er investering i DS, TS eller FKV) regnskapsføres i tråd med seksjon 11. Ved første gangs verdimaling av en investering i et annet selskap skal investeringen måles til virkelig verdi av vederlaget, ref. 11.13. Det skal tas hensyn til finansieringselementer i verdimaling av vederlag.

Ved etterfølgende målinger skal investeringer som tilfredsstillter kriteriene i 11.8.(d) måles til følgende (11.14.(c)):

- a) Til virkelig verdi i de tilfeller aksjene omsettes i et aktivt marked eller dersom aksjens virkelige verdi likevel kan måles pålitelig. Endringer i virkelig verdi skal resultatføres.
- b) Dersom kriteriene i a) ikke lar seg oppfylle, skal aksjene måles til kost, eventuelt redusert for nedskrivninger.

¹⁰ Non-convertible preference shares, non-puttable ordinary or preference shares

Hovedregelen er altså at aksjer selskaper skal verdsettes til virkelig verdi, dersom denne kan måles pålitelig. Seksjon 11.31 legger til grunn at virkelig verdi i de fleste tilfeller kan estimeres med tilstrekkelig pålitelighet, også der aksjen ikke er notert i et likvid marked. Seksjon 11.31 kan tolkes som en presumpsjon for at virkelig verdi for aksjer kjøpt fra en tredjepart kan estimeres pålitelig.

Seksjon 11 impliserer derfor at normalt tilfellet er at virkelig verdi for aksjer kan måles pålitelig. En regnskapspliktig kan bare anvende kost-metoden når virkelig verdi ikke kan måles pålitelig.

Seksjon 14 Investments in Associates

Denne seksjonen omhandler kun bestemmelsene for regnskapsføring av tilknyttede selskap i konsernregnskapet og i økonomiske enhet-regnskapet. (Økonomisk enhet-regnskapet er nærmere omtalt i avsnitt 5.1.4)

En regnskapspliktig som har betydelig innflytelse i et annet selskap, skal anvende ett av følgende likeverdige prinsipper ved verdimålingen av investeringen:

- a) Anskaffelseskost redusert for evt nedskrivninger,
- b) Egenkapitalmetoden, ref. 14.8,
- c) Virkelig Verdi, med verdiendringer over resultatet, ref. 14.9, ref. 11.27-11.32
 - a. Dersom det ikke er praktisk mulig ("Impracticable") å måle investeringen til Virkelig Verdi pålitelig uten "undue cost or effort", skal aksjene måles til kost redusert for evt nedskrivninger.

Det følger av 9.26 at den regnskapspliktige skal velge likt prinsipp for samme type investering, men kan velge ulikt prinsipp mellom ulike investeringer.

5.1.3 Oppsummering

Følgende tabell oppsummerer tillatte alternativer etter IFRS for SMEs og norsk god regnskapsskikk for aksjer i ikke-børsnoterte selskaper:

Tilknytning	Konsernregnskapet		Selskapsregnskapet	
	IFRS for SMEs	GRS	IFRS for SMEs	GRS
Kontrollerende interesse	Full konsolidering	Full konsolidering	a) Virkelig verdi, b) Kost-metoden,	a) Kost-metoden b) Egenkapitalmetoden
Betydelig interesse	a) Kost-metoden, b) Egenkapitalmetoden, c) Virkelig verdi	a) Egenkapitalmetoden	a) Virkelig verdi, Kost-metoden,	a) Kost-metoden b) Egenkapitalmetoden
Mindre enn betydelig interesse	a) Virkelig verdi, dersom denne kan estimeres pålitelig b) Kost-metoden,	a) Kost-metoden	a) Virkelig verdi, dersom denne kan estimeres pålitelig b) Kost-metoden, dersom virkelig verdi ikke kan estimeres	a) Kost-metoden

	dersom virkelig verdi ikke kan estimeres pålitelig		pålitelig	
--	---	--	-----------	--

5.1.4 Konsekvenser for brukere og produsenter

Investering i aksjer som ikke er DS, TS eller FKV

Implikasjonene er ikke vesentlige for regnskapspliktige med investeringer i børsnoterte aksjer. I slike tilfeller vil børskurs på balansedagen være det nærmeste og sannsynligvis beste estimatet for virkelig verdi. I praksis representerer IFRS for SMEs seksjon 11 en forenkling, fordi seksjon 11 er frikoblet kravet om handelsportefølje i RL § 5-8. Etter seksjon 11 skal børsnoterte aksjer skal vurderes til virkelig verdi, uten at det oppstilles noe vilkår om å inngå i en handelsportefølje.

For regnskapspliktige med investeringer i ikke-børsnoterte aksjer vil implikasjonene være mer vidtgående. Slike aksjer skal i utgangspunktet måles til Virkelig Verdi dersom denne verdien kan estimeres pålitelig.

Det springende punkt er tolkningen av hvorvidt det er mulig å estimere Virkelig Verdi av aksjer i ikke-børsnoterte aksjer pålitelig. Denne vurderingen eksponerer regnskapsprodusenten for kompliserte tolkningsspørsmål i forhold til statistiske termer som forventning, varians og sannsynlighet, ref. 11.30 – 11.31.

I tillegg inkluderer estimering av virkelig verdi å ta i betraktning følgende:

- a. Nylig oppnådde transaksjonspriser for identiske aksjer, såfremt det ikke har skjedd vesentlige endringer i makroøkonomiske forhold, selskapsspesifikke forhold eller transaksjonen ligger vesentlig tilbake i tid. Hvis den regnskapspliktige kan godtgjøre at den siste transaksjonsprisen ikke er et godt estimat på virkelig verdi, skal estimatet justeres.
- b. Anvendelse av verdsettingsmetoder. Målsettingen for en slik verdsettingsmetode er å komme frem til et estimat for en transaksjonspris på armlengdes avstand. Slike verdsettingsmetoder er utredet i seksjon 11.28 – 11.32. Slike metoder inkluderer nåverdiberegninger og -vurderinger samt opsjonsprisinde modeller. Dersom det finnes verdsettelsesmetoder som er vanlig i den relevante industri, er slike metoder akseptable.

Det kan ikke utelukkes at estimering av fremtidige kontantstrømmer åpner for en høy grad av subjektivitet, selv om dette strider mot selve formålet for beregningen. I tillegg vil ulike eiere ha ulik kompetanse og innsikt i å estimere fremtidige kontantstrømmer. Man kan derfor se for seg at ulike regnskapspliktige vil vurdere sin investering i det samme ikke-børsnoterte selskapet svært ulikt, både basert på den informasjon som er tilgjengelig for den enkelte regnskapspliktige og grad av subjektivitet som vil kunne legges til grunn ved nåverdiberegningen av fremtidige kontantstrømmer. Dette vil kunne medføre at sammenlignbarheten reduseres vesentlig.

I motstrid til dette står det forhold at dersom det klart fremgår av noteopplysningene hvilke vurderinger, forutsetninger og metoder som er anvendt ved estimering av Virkelig Verdi, kan opplysninger om estimerte av kontantstrømmer gi regnskapsbrukere ytterligere relevant informasjon om de underliggende selskap. Dersom forutsetningene for vurderingene kommer åpent frem i noteverket, settes regnskapsbrukeren selv i i stand til å evaluere de valg regnskapsprodusenten har gjort. Dette vil ytterligere bidra til å øke relevansen i regnskapet.

Det synes videre å være en vesentlig risiko for at regnskapene vil bli mer volatile. Så fremt dette reelt reflekterer de underliggende forhold, vil dette også kunne øke relevansen.

Det er grunn til å anta at flere regnskapsprodusenter vil møte kompetansemessige utfordringer i forhold til å estimere fremtidige kontantstrømmer og diskontere disse med et relevant avkastningskrav. Nåverdiberegninger er ikke en enkel øvelse, og kompetansemessig utilstrekkelighet kan gi utilsiktede virkninger på de mest helhjertede forsøk på å tilfredsstille kravene til å estimere Virkelig Verdi.

Disse bestemmelsene har virkeområde både i konsernregnskapet og i selskapsregnskapet for alle investeringer i aksjer der interessen er mindre enn betydelig. Etter arbeidsgruppens skjønn vil konsekvensene være vesentlige kun for et mindre utvalg investeringer. Dette følger videre av drøftingen i de etterfølgende avsnitt.

Investering i aksjer som er DS, TS og FKV

Etter IFRS for SMEs Section 9.2 skal morselskap i konsern avlegge konsernregnskap. Datterselskaper skal i konsernregnskapet presenteres etter reglene om full konsolidering. I tillegg kan morselskapet ha investeringer i tilknyttede selskaper og felles kontrollerte virksomheter. For slike investeringer kan morselskapet velge mellom kostmetode, egenkapitalmetoden og virkelig verdi, jfr Section 14.4 og 15.9.

Valg av metode er et prinsippvalg. Dersom virkelig verdi-modellen først er valgt, men virkelig verdi for enkelte av investeringene ikke kan estimeres pålitelig "without undue cost or effort", jf Section 14.10 og 15.15, skal investeringen måles til kost. Man beholder imidlertid Virkelig Verdi som prinsipp for denne kategori investering. Må man vurdere ett TS til kost fordi virkelig verdi ikke lar seg måle pålitelig "without undue cost or effort", behøver man derfor ikke endre metode til kost for alle øvrige investeringer i TS. I denne sammenheng er det et poeng at prinsippendring (til f.eks egenkapitalmetoden) neppe er aktuelt, jf IFRS SME 10.8 som angir at man bare kan endre regnskapsprinsipp når det nye prinsippet gir "pålitelig og mer relevant informasjon", og verken egenkapitalmetoden eller kostmetoden kan sies å gi mer relevant informasjon enn virkelig verdi-måling. Virkelig verdi vurdering av investeringer i børsnoterte foretak skal gjennomføres uansett valg av metode for øvrig. Dersom man velger kost for TS, men har enkelte TS som er børsnotert, skal de børsnoterte TS vurderes til virkelig verdi.

For selskaper som har betydelig men ikke kontrollerende interesser i andre selskaper, utarbeides det ikke konsernregnskap. I disse tilfellene krever IFRS for SMEs at det utarbeides regnskap som ikke er konsernregnskap og ikke er separat finansregnskap (selskapsregnskap) – i Norge benevnt økonomisk-enhet-regnskap. For dette regnskapet gjelder de samme regler for investeringer i TS og FKV som i konsernregnskap, dvs at man kan velge mellom kostmodellen, egenkapitalmetoden eller virkelig verdi-modellen.

I tillegg til ovennevnte kan det avlegges separat finansregnskap, men dette er ikke obligatorisk etter IFRS for SMEs, jf Section 9.24 – 9.25. Investeringer i DS, TS og FKV skal i separat finansregnskap vurderes til kostmetoden eller virkelig verdi, og dette må gjøres som et prinsippvalg for hver type investering, jf Section 9.26. \

Etter norske regler skal det imidlertid foreligge selskapsregnskap for alle foretak. Arbeidsgruppen legger til grunn at det er ønskelig å videreføre dette kravet, og det må eventuelt etableres som en plikt utenfor IFRS for SMEs.

Det følger av disse bestemmelsene at regnskapsprodusentene er gitt mulighet til å anvende kost eller egenkapitalmetoden som målekriterium for investeringer i aksjer som er DS, TS eller FKV i konsernregnskapet og i økonomisk-enhet regnskapet. Det følger dermed at kravet om anvendelse av virkelig verdi ikke behøver få spesielt vidtrekkende konsekvenser for regnskapsprodusentene i Norge i dag.

5.2 Investerings eiendom

Det foreligger sentrale forskjeller mellom norske regnskapsregler og IFRS for SMEs for behandlingen av investerings eiendommer. IFRS for SMEs inneholder regler som sier at man skal regnskapsføre investerings eiendommer til virkelig verdi, mens man under god regnskaps skikk ikke har tilsvarende regler og benytter anskaffelseskost metoden. Investerings eiendom omfatter ikke eiendommer som er kjøpt for videre salg som ledd i ordinær drift/virksomhet, dette er varelager iht GRS og IFRS.

Investerings eiendom er definert som eiendom som holdes for å opptjene leieinntekter eller for verdistigning eller begge deler (IFRS for SMEs 16.2). Historisk sett er det ingen tvil om at verdistigning har stått for en betydelig andel av den økonomiske avkastningen knyttet til eiendom.

5.2.1 Gjeldende regler etter GRS

GRS skiller ikke mellom investerings eiendommer og eiendommer som eieren selv benytter. Begge disse typene eiendommer blir regnskapsført til anskaffelseskost redusert med akkumulerte av- og nedskrivninger.

5.2.2 IFRS for SMEs

Investerings eiendommer skal etter IFRS for SMEs regnskapsføres til virkelig verdi hvis dette kan måles pålitelig : *IFRS for SMEs 16 - "Only investment property whose fair value can be measured reliably without undue cost or effort on an ongoing basis is accounted for in accordance with this section at fair value through profit or loss."*

I IFRS SME 16.7 er det videre fastslått at: *"Investment property whose fair value can be measured reliably without undue cost or effort shall be measured at fair value at each reporting date with changes in fair value recognised in profit or loss "*.

Endring i verdi skal resultatføres. Alle andre investeringer i eiendom vil bli regnskapsført iht. historisk kost og avskrevet etter en fornuftig avskrivningsplan. Denne vurderingen skal foretas for hver enkelt eiendom, noe som medfører at regnskapsføringen (virkelig verdi eller aktivering som ordinært driftsmiddel og avskrevet) blir avgjort av mulighetene eller evnen til pålitelig fastsettelse av virkelig verdi på investerings eiendommen løpende.

For fastsettelse av virkelig verdi gir IAS 40.5 en definisjon som sier "det beløpet som en eiendel kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter". I IFRS SME er det henvisning til kapittel 11.27-11.32 for guiding i hvordan man skal fastslå "fair value". Her er følgende kriterier lagt til grunn:

“(a) The best evidence of fair value is a quoted price for an identical asset in an active market. This is usually the current bid price.

(b) When quoted prices are unavailable, the price of a recent transaction for an identical asset provides evidence of fair value as long as there has not been a significant change in economic circumstances or a significant lapse of time since the transaction took place. If the entity can demonstrate that the last transaction price is not a good estimate of fair value (eg because it reflects the amount that an entity would receive or pay in a forced transaction, involuntary liquidation or distress sale), that price is adjusted.

(c) If the market for the asset is not active and recent transactions of an identical asset on their own are not a good estimate of fair value, an entity estimates the fair value by using a valuation technique. The objective of using a valuation technique is to estimate what the transaction price would have been on the measurement date in an arm's length exchange motivated by normal business considerations.”

Følgende scenarioer er aktuelle:

- Pålitelig fastsettelse av virkelig verdi
 - Benyttes som utgangspunkt for regnskapsføring, verdi endring resultatføres

- Hovedregel
- Virkelig verdi kan ikke fastsettes pålitelig
 - Investeringseiendommen aktiveres og avskrives løpende etter en fornuftig avskrivningsplan (historisk kost modell).
 - Vurderes for nedskrivning iht IFRS for SMEs kapitel 27 (impairment of assets)
- Virkelig verdi vurdering blir en mulighet igjen etter at eiendommen er aktivert og avskrevet
 - Hvis virkelig verdi vurderingen forventes å kunne måles pålitelig over tid (igjen) vil regnskapsprodusenten kunne benytte virkelig verdi
 - Regnes ikke som prinsippendring
 - Hvis man etter å ha benyttet virkelig verdi allikevel ikke kan måle dette pålitelig skal man gå tilbake til å regnskapsføre dette som investering i driftsmiddel
 - Ikke krav til å opplyse om virkelig verdi i note

Hvis man kan fastsette en pålitelig virkelig verdi vil dette avgjøre den regnskapsmessige behandlingen for investerings eiendom.

Hvis virkelig verdi ikke kan fastsette på en pålitelig måte, skal foretaket benytte kostmodellen. Foretaket skal så anvende historisk kost modellen frem til investeringseiendommen fraregnes, eller virkelig verdi kan fastsette pålitelig. Hvis foretaket må anvende IFRS for SMEs kap 17 (Property plant and equipment) på grunn av usikkerhet i fastsettelsen av virkelig verdi, vil dette ikke endre foretakets mulighet til å anvende virkelig verdi på de andre investeringseiendommer.

Undue cost or effort:

Se avsnitt 2.2.1 for vurderingen av ”undue cost or effort” begrepet og avsnitt 5.2.4 vurdering.

5.2.3 Aktuell problemstilling i selskaps- og/eller konsernregnskapet?

Problemstillingen blir den samme i selskaps- og konsernregnskapet, den eneste nyansen i praksis er at enkelte eiendommer som er investeringseiendom i et selskapsregnskap kan være eiendom som brukes i egen virksomhet sett fra konsernets ståsted.

5.2.4 Vurdering

Anvendelse av virkelig verdi på investeringseiendom har den siste tiden vært gjenstand for noe debatt. Store endringer knyttet til finansieringsmarkedet og betydelig fall i forventet leie, medførte betydelige nedskrivninger på investeringseiendom hos de fleste IFRS rapporterende enheter.

Virkelig verdi på investerings eiendommer bør baseres på observerbare transaksjoner i tilsvarende eiendeler. Gitt at eiendommer er relativt uensartede både når det gjelder teknisk stand, lokasjon, samt inngåtte leieavtaler, kan en transaksjonspris ikke anvendes direkte på verdsettelsen av en annen eiendom. Det faktum at eiendommene som regel omsettes relativt sjeldent og at det da ofte kan være spesielle forhold knyttet til den aktuelle transaksjonen, medfører også at transaksjonspriser som regel ikke er anvendbare for vurdering av andre eiendommer.

Siden det normalt ikke eksisterer løpende, noterte markedspriser for investerings eiendommer, må den vanligvis beregnes for å kunne regnskapsføre investerings eiendommer til virkelig verdi. Den virkelige verdien av en investeringseiendom skal gjenspeile markedsforholdene på balanse dagen og er definert som den prisen eiendommen kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. Metoden brukt for å finne virkelig verdi skal beskrives utfyllende i note. De eksakte notekravene står beskrevet i IFRS for SMEs 16.10.

Gitt de utfordringer som ligger i forhold til verdsettelsen av investerings eiendommer, er det nok forventet at produsenten innhenter takst utført av en uavhengig, anerkjent takstmann med god kjennskap til det aktuelle markedet, som anvendes i forbindelse med verdsettelsen. Dette er ikke et krav, men en anbefaling. Noen produsenter vil nok også selv inneha kompetansen til å vurdere virkelig verdi av en investeringseiendom.

I den grad man klarer å få frem pålitelige estimater på virkelig verdi av investeringseiendom, så har brukeren og produsenten av regnskapet relevant og pålitelig informasjon om selskapet å forholde seg til. Desto mer relevant og pålitelig regnskapet er, jo mer nyttig er det for begge gruppene. Det er å anta at et regnskap avlagt etter virkelig verdi er vesentlig mer relevant enn et regnskap avlagt etter historisk kost.

I Norge har det fremkommet kritikk av regelverket for Investeringseiendommer (IFRS), samt at det har blitt stilt spørsmål ved de rapporterende enhetenes anvendelse av regelverket. Omslaget i eiendomsmarkedet har gjort det helt klart at bruk av virkelig verdi i regnskapene til selskap med investerings eiendom stiller økt krav til forståelse og tankegang hos brukerne. Det er verdt også å merke seg at markedet for investerings eiendom er lite og begrenset til noen få store byer i Norge. Det kan være at det er vanskelig og pålitelig fastsette en virkelig verdi utenfor de store byene.

Regnskapene reflekterer hvor godt et selskap utøver sin virksomhet. Stort sett alle bransjer er utsatt for endringer i markedsbetingelsene, noe som medfører endringer i omsetning, marginer og lignende. Endringene i de aller fleste bransjer tar litt tid før de materialiserer seg. Bruk av virkelig verdi i eiendomsselskaper medfører at effekten av endrede markedsforhold i stor grad resultatføres umiddelbart, dette til tross for at kontantstrømmene påvirkes sent som en følge av lange kontrakter. Sammenhengen mellom lange kontrakter som sikrer stabile inntekter og store resultatsvingninger virker i utgangspunktet noe ulogisk. Driften i eiendomsselskap kan derfor ikke vurderes basert på bunnlinjen alene, andre nøkkeltall må tas i bruk for å vurdere denne.

Hvis man sammenligner IFRS for SMEs med IAS 40 så vil det antageligvis ikke være vesentlige forskjeller når det gjelder muligheten til å følge regelverket og foreta en vurdering av virkelig verdi for investeringseiendommer. Tiden etter implementering av IFRS for børsnoterte har vist at det er stor vilje (og praksis) for å bruke virkelig verdi muligheten i IAS 40. Det er dermed en del erfaring med denne type vurdering og det kan antas å være rimelig enkel tilgang til eksperthjelp på området.

Arbeidsgruppen mener det er grunn til å anta at investeringseiendommer i sentrale strøk ofte kan vurderes til virkelig verdi med tilstrekkelig grad av pålitelighet innenfor en akseptabel ressurs- og kostnadsramme. Motsatt mener arbeidsgruppen det er grunn til å anta at det kan være betydelige kostnader forbundet med virkelig verddivurdering av investeringseiendommer i mindre sentrale strøk og at tilstrekkelig pålitelighet kan være vanskelig å oppnå. For investeringseiendom i mindre sentrale strøk, hvor det generelt sett kan sies å være betydelige utfordringer knyttet til tilstrekkelig pålitelig måling av virkelig verdi antar arbeidsgruppen at "undue cost or effort" (jf avsnitt 2.2.1) er grunnlag for at det i flere tilfeller blir en vurdering til kost.

5.3 Biologiske eiendeler

Biologiske eiendeler favner mange type eiendeler innenfor skogbruk, jordbruk (buskap) og havbruk (oppdrettsfisk for eksempel). Vår vurdering er primært knyttet til oppdrettsfisk da vi antar at det er her diskusjonen og konsekvensen er størst.

5.3.1 Gjeldende regler etter GRS

Biologiske eiendeler er i GRS vurdert som ordinært varelager.

5.3.2 IFRS for SMEs

Ved innføringen/implementeringen av IFRS har et av de omdiskuterte områdene vært regnskapsføringen av beholdningen av levende fisk i fiskeoppdrett. Dette er i IFRS regulert i IAS 41 (agriculture). Standarden angir at beholdningen av levende fisk som hovedregel skal vurderes til virkelig verdi.

IFRS for SMEs slår fast at for de biologiske eiendeler (omløpsmidler og anleggsmidler) som "for which fair value is readily determinable without undue cost or effort", så skal "fair value modellen" benyttes. Ref. IFRS for SMEs kapittel 34.

Det betyr at ved første gangs innregning og all senere måling, dersom det eksisterer aktive markeder for de biologiske eiendelene som er i produksjon, så skal dette skje til "fair value less costs to sell". Endringer i "fair value less costs to sell" regnskapsføres i resultatregnskapet.

Hvis "fair value" ikke er "readily determinable" uten "undue cost or effort" så skal foretaket regnskapsføre biologiske eiendeler til kost, redusert for akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger (IFRS SME 34.2 og 34.8).

For å fastslå "fair value" skal selskapet ta hensyn til følgende (IFRS SME 34.6):

- a) Seneste markedspris oppnåelig i markedet (hvis forskjellige markeder skal den prisen som er tilgjengelig i det markedet selskapet forventer å benytte brukes)
- b) Hvis det ikke er et aktivt marked, skal selskapet benytte:
 - a. den siste tilgjengelige markedsprisen (forutsatt at det ikke har vært store endringer i de generelle økonomiske forutsetningene)
 - b. markedspriser for lignende produkter, justert for forskjeller (vanskelig å operasjonalisere)
 - c. Sector benchmarks
- c) Hvis det er tvil om markedsverdien i a) og b) må selskapet vurdere tvilen og finne beste estimat innenfor et lite intervall av markedspriser
- d) I noen tilfelle kan "fair value" være "readily determinable without undue cost or effort" selv om markedspris ikke er tilgjengelig for den biologiske eiendelen i sin nåværende form eller tilstand. Selskapet skal da vurdere en diskontert forventet kontantstrøm som grunnlag for å måle "fair value".

I dagens regelverk innen for IFRS, IAS 41, er det slik at virkelig verdi på biologiske eiendeler skal måles. Det er kun hvis virkelig verdi er klart upålitelig at man kan benytte kostunntaket i IAS 41. Hvis man sammenligner IAS 41 med IFRS for SMEs så er det mer uklart hvor terskelen for måling av virkelig verdi skal ligge. I IFRS for SMEs er det ikke et krav om pålitelig måling av virkelig verdi for biologiske eiendeler. Det er rimelig å anta at man i praksis kan argumentere for en kortere vei til kost unntaket i standarden. Det er gitt et spillerom for skjønn, og er det usikkerhet rundt måling av virkelig verdi skal man kunne benytte kostunntaket, ref IFRS for SMEs 34-2a.

Undue cost or effort:

Se avsnitt 2.2.1 for vurderingen av "undue cost or effort" begrepet og avsnitt 5.3.4 vurdering.

5.3.3 Selskaps- og/eller konsernregnskapet?

En overgang til IFRS for SMEs vil ha betydning både i selskapsregnskapet og konsernregnskapet.

5.3.4 Vurdering

For norske foretak så antas det at det er oppdrettsnæringen som har de største utfordringene i forhold til måling av virkelig verdi for biologiske eiendeler. For næringen er det et poeng at man ikke har et aktivt marked for levende fisk. Et aktivt marked får man først når fisken når slaktemoden alder, dvs 4-5 kg fisk. Det finnes ikke et aktivt marked for mindre, levende, fisk. Dette har under IFRS ført til en del diskusjoner mellom regnskapsprodusentene og regnskapstilsynet/finansdepartementet vedrørende tolkning av regelverket. Selv om det ikke er et marked for levende fisk så er utgangspunktet for en virkelig verdi vurdering slaktemoden fisk. Denne verdien må justeres for å finne verdien av den fisken som er under oppdrett.

Ved bruk av IFRS for SME's er kravet til pålitelig måling av virkelig verdi lavere enn ved full IFRS. Dette gjør at veien til kostunntaket i bestemmelsen er kort hvis man ikke kan fastsette virkelig verdi uten "undue cost or effort". Under IAS 41 går man langt for å kunne fastslå en virkelig verdi på biologiske eiendeler. Hvis kravet under IFRS for SMEs skal være like strengt er det å forvente at man må ha inn unntak fra bestemmelsen om fastsettelse av virkelig verdi. Dette vil være krevende å vedlikeholde og det er uhensiktsmessig. IFRS for SMEs er ment å forenkle for både brukere og produsenter. Det er derfor rimelig å anta at bruken av kostunntaket under IFRS for SMEs er

tilgjengelig i langt større grad enn under IAS 41. Dette vil gjøre bestemmelsen mer hensiktsmessig for de brukere og produsenter dette er tiltenkt.

5.4 Utbytte

5.4.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Etter GRS skal giverselskapet avsette utbytte/konsernbidrag i balansen for det året utbyttet/konsernbidraget knytter seg til. Mottakeren kan inntektsføre utbytte/konsernbidrag når han har kontroll, eller når det for øvrig er betydelig sannsynlighetsovervekt på balansedagen for at utbyttet mottas. Fram til nå har det ikke vært mulig etter regnskapsstandardene å foreta inntektsføring av utbytte for andre selskaper enn datterselskaper, felles kontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper. Ifølge NRS(HU V) Inntektsføring er ikke eierandelen lenger noen begrensning, det kan generelt foretas inntektsføring hos eieren hvis det kan påvises betydelig sannsynlighetsovervekt.

5.4.2 IFRS for SMEs

Styrets forslag til utbytte/konsernbidrag tilfredsstillende ikke gjeldsdefinisjonen etter IFRS. I og med at IFRS for SMEs bygger på det samme rammeverket som full IFRS, er foreslått utbytte/konsernbidrag heller ikke gjeld på balansedagen hos giveren etter IFRS for SMEs. Tilsvarende har ikke mottakeren anledning til å inntektsføre utbytte/konsernbidrag før det er vedtatt, heller ikke når han har kontroll.

5.4.3 Vurdering

Reglene i IFRS og IFRS for SMEs forhindrer gjennomstrømming av utbytte i samme regnskapsår, dvs. at ved en eventuell innføring av IFRS for SMEs i Norge, vil utbyttegrunnlaget i utgangspunktet bli redusert for de selskaper som blir underlagt denne reguleringen.

Arbeidsgruppen har arbeidet ut fra en forutsetning om at gjeldende regelverk for blant annet fri egenkapital og utbyttegrunnlag i hovedsak videreføres (jf avsnitt 1.3). Enkelte justeringer kan tenkes innenfor gjeldende regelverk, for eksempel i form av binding av ”nye” egenkapitalelementer, uten at slike justeringer nødvendigvis er å anse som en omlegging av regelverket om fri egenkapital og utbyttegrunnlag. Eventuell innføring av mulighet for å ta hensyn til mottatt utbytte i perioden før mottakers regnskapsføring må imidlertid tas hensyn til på motsatt måte. En slik løsning er vurdert som en mer vidtgående endring, som arbeidsgruppen ikke antar kan gjennomføres som en justering av eksisterende regelverk.

Gjennomstrømming av utbytte var et sentralt tema når full IFRS og forenklet IFRS ble innført i Norge. Løsningen i forenklet IFRS ble at foretakene kan velge mellom de GRS og IFRS-løsningen. Det synes rimelig at alle norske foretak skal ha de samme mulighetene for å dele ut utbytte. Hvis IFRS for SMEs innføres i Norge, må utgangspunktet være at det gis en valgadgang på samme måte som etter forenklet IFRS.

Arbeidsgruppen forstår det slik at IFRS for SMEs primært er lagd med tanke på konsernregnskap. De aller fleste norske virksomheter med behov for sammenlignbarhet over landegrensene (for eksempel gjennom bruk av IFRS for SMEs) er antakelig organisert som konsern. Utbyttereglene er koblet til selskapsregnskapet, og ikke til konsernregnskapet. En unntaksregel for selskapsregnskapet som tillater gjennomstrømming av konsernbidrag og utbytte fra datterselskap, påvirker ikke konsernregnskapet, og påvirker dermed i begrenset grad sammenlignbarheten med andre land. Arbeidsgruppen vil ikke anbefale at en slik regel gis anvendelse for andre investeringer enn datterselskap. Den ene årsaken til det er at det på faglig grunnlag generelt er vanskelig å forsvare inntektsføring i et regnskap som ikke baseres på det grunnleggende regnskapsprinsippet om opptjening. Unntaket bør derfor ikke være mer omfattende enn nødvendig. Den andre årsaken er at det i så fall må gjøres eliminerings ved konsolideringen fordi det er inntektsført utbytte i selskapsregnskapet som ikke kan regnskapsføres i konsernet. En tredje årsak er at en slik regel er vesentlig enklere å praktisere enn regelen i høringsutkastet til veiledning om inntektsføring.

5.5 Anleggskontrakter om bygging av fast eiendom

Et område hvor det foreligger forskjell mellom norske regnskapsregler og IFRS for SMEs er behandling av anleggskontrakter vedrørende bygging av fast eiendom. IFRS for SMEs inneholder regler som begrenser adgangen til å benytte løpende avregnings metode for slike prosjekter. Norske regnskapsregler krever løpende avregning av fortjeneste, men etter IFRS for SMEs skal slike prosjekter under visse forutsetninger vurderes som varer i arbeid.

5.5.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Med anleggskontrakter menes alminnelige byggeoppdrag, vei- og tunnelanlegg, skipsbygging og tilvirkning av store og komplekse produkter eller leveranser, samt kontraktsfestet tjenesteyting knyttet til anleggsvirksomhet, f eks byggeledelse, teknisk assistanse og arkitektoppdrag. For slik virksomhet gjelder etter norsk rett løpende avregnings metode – som er i tråd med opptjeningsprinsippet. Metoden er nærmere drøftet i NRS 2 om anleggskontrakter, sist oppdatert i juni 2008.

NRS 2 krever bruk av løpende avregnings metode både for fremmedregiprojekter og den delen av egenregiprojekter som er solgt (forutsatt at bestemte vilkår er oppfylt) innenfor bygge- og anleggsvirksomhet. Når det gjelder prosjekter som selges mens arbeidene pågår er følgende uttalt i NRS 2 punkt 46:

”Prosjekter som er igangsatt uten kontrakt, skal regnskapsføres som anleggskontrakt etter hvert som prosjektet blir solgt. I praksis kan det være vanskelig å fordele kontraktskostnadene på den delen som er solgt og den delen som er usolgt. Av den grunn er det nødvendig som en praktisk tilnærming å behandle egenregiprojekt som ordinær anleggskontrakt. Inntektsføring av kontraktsfortjeneste må begrenses til andelen av prosjektet som er solgt (fullføringsgrad multiplisert med andel solgt). Inntektsføring av kontraktsfortjeneste skal ikke finne sted før en vesentlig del av prosjektet er solgt og totalprosjektet er kommet så langt at det er mulig å vurdere realismen i kostnadsestimatene.”

Dette innebærer at løpende avregnings metode anvendes for slike prosjekter.

5.5.2 Norske regnskapsregler for små foretak – gjeldende rett

Små foretak har iht regnskapsloven § 5-12 ikke plikt til å benytte løpende avregnings metode for langsiktige tilvirkningskontrakter (anleggskontrakter) som er anbudskontrakter, men kan alternativt benytte fullført kontrakts metode. Dette innebærer å behandle prosjektet som et varelager (varer i arbeid) fram til fullføring. Det samme gjelder for egenregiprojekter for salg, jf NRS 8 om god regnskapsskikk for små foretak punkt 4.4.2.

Dersom små foretak frivillig velger reglene for øvrige foretak i regnskapsloven, gjelder de samme reglene som er beskrevet for øvrige foretak ovenfor. Ettersom det etter vår oppfatning er ganske vanlig for små foretak å velge løpende avregnings metode, vil en eventuell endring også ha betydning for mange små foretak.

5.5.3 IFRS for SMEs

IFRS for SMEs Section 23 gjelder for inntekter, herunder anleggskontrakter. Section 23.17 bestemmer at løpende avregnings metode skal være hovedregelen for anleggskontrakter. Samtidig fremgår det av BC 34.hh at standarden ”incorporat(es) the conclusions of the following Interpretations, which address transactions and circumstances that the SMEs often encounter: (i.e.) IFRIC 15 Agreements for the Construction of Real Estate”.

Etter dette må det legges til grunn at IFRIC 15 er en integrert del av IFRS for SMEs. Denne fortolkningsuttalelsen begrenser virkeområdet for bruk av løpende avregnings metode. Følgende grensedragnings er gjort i Section 23A.14 og 23A.15:

23A.14 An entity that undertakes the construction of real estate, directly or through subcontractors, and enters into an agreement with one or more buyers before construction is complete, shall account for the agreement as a sale of services, using the percentage of completion method, only if:

- a) The buyer is able to specify the major structural elements of the design of the real estate before construction begins and/or specify major structural changes once construction is in progress (whether it exercises that ability or not), or
- b) The buyer acquires and supplies construction materials and the entity provides only construction services.

23A.15 If the entity is required to provide services together with construction materials in order to perform its contractual obligation to deliver real estate to the buyer, this agreement shall be accounted for as the sale of goods. In this case, the buyer does not obtain control or the significant risks and rewards of ownership of the work in progress in its current state as construction progresses. Rather, the transfer occurs only on delivery of the completed real estate to the buyer.

Disse begrensingsreglene for bruk av løpende avregnings metode gjelder for den delen av området anleggskontrakter som defineres som avtaler om bygging av fast eiendom (som faller inn under IFRIC 15). Begrensningene vil gjelde både egenregiprojekter og fremmedregiprojekter dersom kjøperen bare har begrenset mulighet til å påvirke eiendommens utforming. Dette gjelder ved bygging av fast eiendom som startes opp i egenregi og selges mens byggingen pågår, men også prosjekter som er solgt før byggearbeidene er påbegynt.

5.5.4 Selskaps- og/eller konsernregnskapet

En overgang til IFRS for SMEs vil ha betydning både i selskapsregnskapet og konsernregnskapet.

5.5.5 Vurdering

I dette avsnittet vil vi vurdere forbudet i IFRS for SMEs mot bruk av løpende avregnings metode for prosjekter for salg innenfor anleggsvirksomhet, når prosjektene gir liten adgang til individualisering fra kundens side.

Forskjellen mellom IFRS for SMEs og norske regnskapsregler innebærer at det etter IFRS for SMEs ikke er tillatt å resultatføre andel av fortjeneste i slike prosjekter etter hvert som prosjektet ferdigstilles og selges.

Produsenter

Forskjellen vil ha stor betydning for de berørte foretakene. Vurdering som varelager er enklere enn bruk av løpende avregnings metode. Man slipper detaljerte beregninger av fullføringsgraden, selv om det fortsatt må foretas vurderinger i forhold til mulig nedskrivningsplikt/tapsavsetning. Videre slipper man vurdering av om vilkårene for bruk av løpende avregnings metode med fortjeneste er oppfylt.

Brukere

Vurdering som prosjekt med løpende fortjenesteavregning er ønskelig fra eiernes synspunkt for prosjekter med positive resultater, pga periodiseringsvirkning på resultat og egenkapital. Bruk av IFRS for SMEs vil for prosjekter med positive resultater gi lavere resultat og balanseverdi i perioden fram til ferdigstilling. Dette vil ha betydning i forhold til presentasjon overfor potensielle investorer og långivere til foretaket/prosjektet. Långivere mv vil antakelig være mer restriktive overfor et regnskap som viser lav resultatgrad og lav egenkapital. Det er vanligvis tungt for långivere mv å forholde seg til størrelser som ikke er regnskapsført.

5.6 Pensjoner

De sentrale avvikene mellom god regnskapsskikk og IFRS for SMEs vedrørende regnskapsføring av pensjoner gjelder utelukkende ytelsesbaserte pensjonsordninger. Omtalen her begrenses derfor til denne typen pensjonsordninger.

5.6.1 Gjeldende regelverk – GRS

Regnskapsføring av ytelsesbaserte pensjoner under norsk regnskapslovgivning skal følge de grunnleggende regnskapsprinsipper og NRS 6 *Pensjonskostnader*. For ytelsesbaserte

pensjonsordninger vil den regnskapsmessige pensjonsforpliktelsen bygge på en nåverdiberegning der diskonteringsrenten er en av flere viktige aktuarielle forutsetninger. NRS (V) *Pensjonsforutsetninger* punkt 1.6 angir at NRS 6 ”tillater eksplisitt å benytte enten risikofri rente (statsobligasjonsrente) eller renten på foretaksobligasjoner med særlig høy kredittverdighet (NRS 6.50). Det er ikke angitt krav om at det må være et likvid marked for slike obligasjoner. Det er derfor antatt at en slik rente kan estimeres ved hjelp av et risikopåslag til den risikofrie renten i norsk statsobligasjonsrente”.

Beregningen av risikopåslaget i veiledningen bygger på en sammenligning av markedsrenter i utlandet med tilhørende statsobligasjonsrenter i samme valuta og med samme løpetid. Når avstanden mellom størrelsene endres gjenspeiles dette i en endring av risikopåslaget. Det har vært store endringer i veiledningen for risikopåslaget de siste årene. NRS (V) foreslo at estimatet for risikopåslag pr 31.12.08 burde ligge på 2,0 %-poeng, og pr 31.12.09 på 0,9 %-poeng.

GRS åpner for bruk av tre ulike metoder for regnskapsføring av estimatavvik. Dette betyr at det ikke foreligger krav om at estimatavvik (aktuarielle gevinster og tap) skal resultatføres i den perioden estimatene endres. Det er anledning til 1) å resultatføre estimatavviket i den perioden det påløper, 2) å resultatføre estimatavviket over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsperiode (eller en kortere periode), eller 3) utsette resultatføringen i henhold til korridormetoden. Korridormetoden innebærer at man kan utsette resultatføringen av estimatavvik som ligger innenfor korridoren (10 % av den høyeste absoluttverdien av brutto pensjonsforpliktelser eller pensjonsmidler, målt pr inngående balanse). Estimataavvik ut over korridoren resultatføres over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsperiode eller en kortere periode.

5.6.2 IFRS for SMEs

Det fremgår av IFRS for SMEs 28.17 at ”[t]he entity shall determine the rate used to discount the future payments by reference to market yields at the reporting date on high quality corporate bonds. In countries with no deep market in such bonds, the entity shall use the market yields (at the reporting date) on government bonds.” Arbeidsgruppen forstår bestemmelsen slik at det for norske foretak ikke vil være anledning til å anvende renten på foretaksobligasjoner ved beregning av pensjonsforpliktelser.

For estimatavvik (aktuarielle gevinster og tap) angir IFRS for SMEs 28.24 at et foretak må regnskapsføre disse i den perioden de oppstår, og at føringen skal skje 1) over ordinært resultat, eller 2) i ”andre inntekter og kostnader”. Valg mellom disse to metodene er valg av regnskapsprinsipp, og prinsippet må anvendes konsistent. Det er videre angitt at estimatavvik som føres mot ”andre inntekter og kostnader” må presenteres i totalresultatoppstillingen. Det fremgår eksplisitt av IFRS for SMEs, BC127 at bestemmelsen innebærer at det ikke er anledning til å utsette resultatføringen av estimatavvik (aktuarielle gevinster og tap), hverken gjennom bruk av korridormetoden eller fordeling over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningsperiode. Estimataavvikene må resultatføres umiddelbart, enten over det ”ordinære” resultatet, eller som del av totalresultatet ved føring over ”andre inntekter og kostnader”. Begrunnelsen for bestemmelsen synes å være tredelt; 1) direkte resultatføring er det enkleste alternativet, blant annet fordi de to metodene med utsatt resultatføring vil innebære at foretakene må gjennomføre årlige beregninger samt oppbevare data over flere år, 2) IASB viser til at ”financial statement users generally have told the Board that they find immediate recognition provides the most understandable and useful information”, og 3) at direkte resultatføring gir balansestørrelser som gir et riktigere bilde av foretakets pensjonsforpliktelse ved at de ikke inkluderer størrelser som ikke tilfredsstillende defineres av eiendeler og forpliktelser¹¹.

¹¹ Se Agenda Paper 14B: IFRS for Private Entities: Outstanding issues, punkt 44. Dokumentet er tilgjengelig på IASBs hjemmeside.

5.6.3 Selskaps- og / eller konsernregnskapet

De to nevnte avvikene er relevante problemstillinger både for selskaps- og konsernregnskapet.

5.6.4 Vurdering

Produsenter

For regnskapsprodusentene vil bruk av en lavere diskonteringsrente føre til at balanseført verdi av pensjonsforpliktelsen øker, noe som igjen reduserer egenkapitalandelen. En reduksjon i diskonteringsrenten kan gi vesentlige utslag på brutto pensjonsforpliktelse. Beregninger viser at en endring av diskonteringsrenten med 100 basispunkter vil kunne endre pensjonsforpliktelsen med 15 – 25 %¹². Økning i balanseført verdi av pensjonsforpliktelsene vil eksempelvis kunne få betydning for vurderingen av om foretaket overholder lånebetingelsene. Ved sammenligning mot foretak fra land med et aktivt marked for foretaksobligasjoner med særlig høy kredittverdighet, vil man for en identisk pensjonsordning også se at norske foretak må balanseføre en høyere pensjonsforpliktelse som følge av denne bestemmelsen.

Korridormetoden har vært benyttet av en stor andel av norske foretak som avlegger regnskap under god regnskapsskikk. Dette vil føre til økt volatilitet i resultatene som følge av at estimatavvik må resultatføres direkte, enten man velger løsningen med føring mot ordinært resultat eller føring mot ”andre inntekter og kostnader”. IFRS for SMEs krever - på samme måte som IFRS - en presentasjon av periodens ”totalresultat”, og dette vil da bestå av ”ordinært resultat” og ”andre inntekter og kostnader”. Uansett hvilken av disse to løsningene som velges vil totalresultatet dermed bli påvirket i den perioden estimatet endres.

Brukere

IASB har angitt i IFRS for SMEs, BC80 hvilke brukergrupper de anser for å være de viktigste brukerne av regnskap for ikke-børsnoterte foretak. Dette omfatter banker, kredittratingselskaper, leverandører, kunder og eiere. Arbeidsgruppen finner grunn til å anta at en redusert egenkapitalandel som følge av kravet til diskonteringsrente, samt økt volatilitet i resultatene, neppe vil bidra til å øke disse brukergruppens forståelse av den underliggende virksomheten. Arbeidsgruppen antar dog at spørsmålet om i hvilken grad brukerne vil oppleve økt volatilitet i resultatene som en utfordring, avhenger av om estimatavviket føres mot ordinært resultat eller ”andre inntekter og kostnader”) og hvilken av disse resultatstørrelsene de enkelte brukerne har fokus på. Dersom det blir slik at de fleste regnskapsprodusentene velger løsningen med føring mot ”andre inntekter og kostnader” er det mye som taler for at brukerne ikke vil oppleve dette som spesielt utfordrende. IASB har angitt at brukere generelt har indikert at de foretrekker direkte resultatføring av estimatavvik. Vi merker oss at IASB ikke har henvist til forskning på området, og arbeidsgruppen kjenner ikke til at det foreligger forskning som underbygger påstanden.

5.7 Sikringsbokføring – kontantstrømsikring

5.7.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Etter GRS kan kontantstrømsikring regnskapsføres på to måter. Det ene alternativet er å balanseføre sikringsinstrumentet til virkelig verdi i balansen, og regnskapsføre både realiserte og urealiserte gevinster eller tap midlertidig i egenkapitalen. Regnskapsføringen skjer direkte mot egenkapitalen og resultatføring skjer når det underliggende sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet.

Det andre alternativet er å ikke regnskapsføre realiserte og urealiserte gevinster og tap på sikringsinstrumentet før det underliggende sikringsobjektet påvirker resultatregnskapet.

¹² Se IFRS i Norge (2009) side 364

Verdiendringer på sikringsinstrumentet skal før dette tidspunktet ikke regnskapsføres midlertidig i egenkapitalen. Kontantstrømsikring ved dette alternativet reflekteres ved at urealiserte og realiserte gevinster og tap på sikringsinstrumentet holdes utenfor regnskapet frem til det underliggende sikringsobjekt påvirker resultatregnskapet.

5.7.2 IFRS for SMEs

Etter IFRS for SMEs er det adgang til å sikringsbokføre dersom nærmere angitte kriterier er møtt. Velges sikringsbokføring skal verdiendring på sikringsinstrumentet regnskapsføres som andre inntekter og kostnader i totalresultatet (other comprehensive income) for den effektive delen. Den delen av verdiendringen som ikke utgjør en effektiv sikring skal resultatføres. Når sikringsobjektet resultatføres, skal gevinst og tap på sikringsinstrumentet ført i "other comprehensive income" omklassifiseres til ordinært resultat.

Omklassifisering skal også skje dersom sikringsobjektet avhendes eller ikke lenger er forventet å finne sted.

5.7.3 Selskaps- og / eller konsernregnskapet

Den regnskapsmessige effekten av at sikringsinstrumentet må regnskapsføres, og påvirke OCI og dermed utbyttegrunlaget gjelder bare for selskapsregnskapet. De andre konsekvensene vil gjelde både selskaps- og konsernregnskapet

5.7.4 Vurdering

Det ene alternativet som er tillatt under GRS i Norge fører til at man har kontantstrømsikring uten føring mot egenkapitalen. Dette fører til at foretakene ikke får vist i balansen hvilke verdier, både positive eller negative, som derivatene representerer. Det kan tenkes at det vil oppleves som mer krevende for foretakene å måtte tallfeste beløpet som derivatene representerer, men notekravet under GRS er at det skal opplyses om periodens og akkumulerte gevinster og tap som ikke er resultatført dersom man velger å benytte det alternativet under GRS som ikke medfører balanseføring.

Det er relativt omfattende dokumentasjonskrav som må være oppfylt for å kunne velge sikringsbokføring under IFRS for SMEs. Disse kravene må være oppfylt fra starten av sikringsforholdet. Spesielt er det kravet rundt dokumentering av sikringseffektivitet som kan skape utfordringer, og være mer arbeidskrevende i forhold til dagens praksis i Norge. I den norske standarden reguleres ikke regnskapsføring av ineffektiviteten eksplisitt, og dette er en forenkling sammenliknet med IFRS for SMEs. Videre er dokumentasjonskravene ihht GRS et diskutert tema.

5.8 Bruk av bruttometoden (proporsjonal konsolidering)

Et område hvor det foreligger forskjell mellom norske regnskapsregler og IFRS for SMEs er anledningen til å benytte bruttometoden (proporsjonal konsolidering) i konsernregnskap og selskapsregnskap. For investeringer i felles kontrollerte foretak er denne metoden tillatt etter norsk god regnskapskikk, men metoden er ikke et tillatt alternativ i IFRS for SMEs. Arbeidsgruppen legger til grunn at denne forskjellen gjelder et nokså lite antall regnskapspliktige, men at den kan være av en del betydning for de aktørene det gjelder.

5.8.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Regnskapsloven § 5-18 tillater bruk av bruttometoden i selskapsregnskapet og konsernregnskapet for investering i felles kontrollert virksomhet (FKV). Det er gitt ytterligere detaljregler om anvendelse av bruttometoden i foreløpig NRS om investering i tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet, sist oppdatert i juni 2008.

Norske regnskapsregler skiller ikke prinsipielt mellom felles kontrollert eiendel, drift og foretak. Det er likevel uttalt at "for deltakelse i felles kontrollert eiendel og drift skal deltaker i så vel konsernregnskap som selskapsregnskap regnskapsføre sine inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld". For felles

kontrollert foretak kan deltaker velge mellom å benytte kostmetoden, egenkapitalmetoden eller bruttometoden i selskapsregnskapet. Deltaker kan for felles kontrollert foretak velge mellom å benytte egenkapitalmetoden eller bruttometoden i konsernregnskapet. Valget mellom kostprismetode og konsolidering må gjøres konsistent, mens egenkapitalmetode og bruttometode kan brukes parallelt for ulike aktiviteter eller virksomheter. Bruttometoden anbefales framfor egenkapitalmetoden når dette er mer informativt.

For aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper gjelder at netto positive differanser mellom balanseført verdi etter bruttometoden og anskaffelseskost, ikke kan behandles som fri egenkapital, men bindes i fond for vurderingsforskjeller, jf aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-3.

5.8.2 IFRS for SMEs

Etter IFRS for SMEs Section 9.2 skal morselskap i konsern avlegge konsernregnskap. Datterselskaper skal i konsernregnskapet presenteres etter reglene om full konsolidering. I tillegg kan morselskapet ha investeringer i tilknyttede selskaper og felles kontrollerte virksomheter. For slike investeringer kan morselskapet velge mellom kostmetode, egenkapitalmetode og virkelig verdi, jf Section 14.4 og 15.9. Dersom virkelig verdi-modellen er valgt, men virkelig verdi for enkelte av investeringene ikke kan estimeres pålitelig "without undue cost or effort", jf Section 14.10 og 15.15, skal kostmetoden velges. For investeringer med mindre enn betydelig interesse skal også virkelig verdi benyttes dersom denne kan estimeres pålitelig (f eks børsnoterte foretak). I motsatt fall skal kostmetoden benyttes.

For selskaper som har betydelig men ikke kontrollerende interesser i andre selskaper, utarbeides det ikke konsernregnskap. I disse tilfellene krever IFRS for SMEs at det utarbeides regnskap som ikke er konsernregnskap og ikke er separat finansregnskap – i Norge benevnt økonomisk-enhet-regnskap. For dette regnskapet gjelder de samme regler for investeringer i TS og, FKV som i konsernregnskap, jf Section 14.1 og 15.1. Det samme gjelder investeringer med mindre enn betydelig interesse.

Når det gjelder bruk av proporsjonal konsolidering gjelder følgende for konsernregnskap og økonomisk-enhet-regnskap: IFRS for SMEs skiller (Section 15) mellom felles kontrollert eiendel, drift og foretak. For felles kontrollert drift og/eller eiendel krever standarden (Section 15.4 – 15-7) varianter av proporsjonal konsolidering. For investering i felles kontrollert foretak kan proporsjonal konsolidering ikke benyttes.

I tillegg til ovennevnte kan det avlegges separat finansregnskap, men dette er ikke obligatorisk etter IFRS for SMEs, jf Section 9.24 – 9.25. Denne adgangen foreligger både for morselskaper i konsern og selskaper som utarbeider økonomisk-enhet-regnskap. Investeringer i DS, TS og FKV skal i separat finansregnskap vurderes til kostmetoden eller virkelig verdi, og dette må gjøres som et prinsippvalg for hver type investering, jf Section 9.26. Investeringer med mindre enn betydelig interesse skal vurderes til virkelig verdi dersom denne kan estimeres pålitelig (f eks børsnoterte foretak), og i motsatt fall til kostmetoden, jf Section 11.14c. Egenkapitalmetoden eller bruttometoden (proporsjonal konsolidering) er ikke tillatt for noen type investeringer i separat finansregnskap.

Som ovenfor nevnt er separat finansregnskap ikke obligatorisk etter IFRS for SMEs (eller full IFRS). Etter norske regler skal det imidlertid foreligge selskapsregnskap for alle foretak. Arbeidsgruppen legger til grunn at det er ønskelig å videreføre dette kravet, og det må eventuelt etableres som en plikt utenfor IFRS for SMEs. Det må avklares hvorvidt det for selskaper som har betydelig men ikke kontrollerende interesser i andre selskaper, er økonomisk-enhet-regnskapet eller separat finansregnskap etter definisjonene i IFRS for SMEs som skal anses som selskapsregnskapet etter norske regler. Dette vil ha betydning for verdimålingen ettersom reglene er ulike etter IFRS for SMEs. Bruttometoden er imidlertid uansett ikke et tillatt alternativ i IFRS for SMEs verken i konsernregnskap eller separat finansregnskap.

5.8.3 Selskaps- og/eller konsernregnskapet

En overgang til IFRS for SMEs vil ha betydning for konsernregnskapet. IFRS for SMEs tillater bruk av virkelig verdi, men begrenser dette i de tilfeller virkelig verdi ikke kan måles ”reliably without undue cost or effort”.

Arbeidsgruppen forutsetter at det etter norske regler skal være plikt til å avlegge selskapsregnskap. I dette regnskapet vil bruttometoden ikke være et tillatt alternativ under et IFRS for SMEs-regime. Virkelig verdi kan benyttes med de begrensninger som ovenfor nevnt. For øvrig vil løsningen være avhengig av hvorvidt det er økonomisk-enhet-regnskapet eller separat finansregnskap som defineres som selskapsregnskap etter norsk rett.

5.8.4 Vurdering

I dette avsnittet vil vi vurdere forbudet mot bruk av bruttometoden i IFRS for SMEs ut fra to perspektiver. Det første er å se på effekten av at IFRS for SMEs har andre løsninger enn de norske regnskapsreglene på området. Det andre er å vurdere om nåværende norske regler på området er hensiktsmessige.

Konsekvenser av ulikheter IFRS for SMEs – norske regler

Ettersom bruttometoden er tillatt etter norske regnskapsregler men ikke er et tillatt alternativ i IFRS for SMEs verken i konsernregnskap eller selskapsregnskap, vil en overgang til IFRS for SMEs innebære en omlegging av regnskapspraksis for en del norske foretak.

Når det gjelder anvendelse av bruttometoden i norsk regnskapspraksis, er følgende uttalt i boken IFRS i Norge, Ernst & Young, 5. utgave 2009 s. 426:

”Ernst & Young gjennomførte i 2008 en undersøkelse av årsregnskapene for 2007 for 64 norske og 25 internasjonale børsnoterte foretak. Undersøkelsen viste at to tredjedeler av foretak som hadde investeringer i felleskontrollerte foretak anvendte bruttometoden, mens en tredjedel anvendte egenkapitalmetoden. Dette betyr at begge metodene er svært utbredt i praksis. Undersøkelsen ga ingen klare bransjetendenser utover at bruttometoden synes mest utbredt innen telekommunikasjon, olje- og gassvirksomhet og innenfor shipping. Egenkapitalmetoden synes å være utbredt innen konsum- og varehandelindustri.”

Det er grunn til å påpeke at undersøkelsen bare gjaldt børsnoterte selskaper og at dette utvalget ikke er kjent med empiri fra andre foretak. Det er en kjent at felles kontrollert foretak er vanlig innenfor olje, gass, mineralutvinning og offshore virksomhet. Det forekommer også innenfor bygge- og anleggsvirksomhet – selv om fellesaktiviteter i denne næringen også kan være organisert som felles kontrollert drift (arbeidsfellesskap). Felles kontrollert foretak kan også forekomme i andre tilfeller hvor to eller flere deltakere går sammen om produksjon, markedsføring og/eller distribusjon av produkter eller tjenester. Dette er ofte virksomheter med betydelige verdier involvert og hvor den regnskapsinformasjon som avgis ofte vil være av stor betydning for regnskapsbrukerne. Foretak som i dag benytter bruttometoden i konsernregnskapet, vil under IFRS for SMEs isteden måtte velge kostmetode, egenkapitalmetode eller virkelig verdi. Det kan være grunn til å se nærmere på forskjeller mellom bruttometoden og disse alternativene.

Virkelig verdi vil reflektere både regnskapsmessige verdier og off balance-verdier på investeringene, f.eks goodwill. I perioder med positive resultater vil verdien ligge høyere enn det som reflekteres ved bruttometoden. Virkelig verdi forutsetter imidlertid at det finnes offentlig tilgjengelige markedspriser, og dette vil i svært mange tilfeller ikke være oppfylt.

Kostmetoden vil gi mindre informasjon enn bruttometoden og dessuten en annen verdivurdering i resultatregnskap og balanse. For investeringer med positive resultater vil det under kostmetoden kun skje en inntektsføring av utdeling/utbytte – ikke av andre opptjente resultater. Dette kan bl a ha betydning for lånekapasiteten til foretaket. Det antas at dette alternativet vil være lite relevant for de regnskapsprodusentene som i dag benytter bruttometoden.

Egenkapitalmetoden vil nok fremstå som det mest relevante alternativet til bruttometoden for de fleste av regnskapsprodusentene. Ved bruk av egenkapitalmetoden vil resultatet på bunnlinjen og egenkapitalen i prinsippet bli den samme som etter bruttometoden, herunder også disponering mellom fri egenkapital og fond for vurderingsforskjeller. Imidlertid vil egenkapitalmetoden gi mindre detaljert regnskapsinformasjon. Dette er fordi forskjellen mellom bruttometoden og egenkapitalmetoden først og fremst er en presentasjonsforskjell. Bruttometoden innebærer proporsjonal konsolidering, som reflekterer deltakerens andel av aktivitet og finansielle stilling bedre enn egenkapitalmetoden.

Samtidig skal det nevnes at egenkapitalmetoden ikke er et tillatt alternativ i separat finansregnskap etter IFRS for SMEs. Her vil foretakene i mange tilfeller bare ha ett tillatt alternativ – nemlig kostmetoden. For selskaper som har betydelig men ikke kontrollerende interesser i andre selskaper, vil det være avgjørende for verdimålingen og presentasjonen om økonomisk-enhet-regnskapet eller separat finansregnskap skal anses som selskapsregnskap etter norske regler. Bruttometoden er uansett ikke et tillatt alternativ.

Samlet sett vil foretak som har benyttet bruttometoden kunne komme noe dårligere ut mht informasjonsverdi i regnskapet ved bruk av IFRS for SMEs. Som ovenfor nevnt kan dette gjelde både i konsernregnskapet og selskapsregnskapet.

Bruttometoden – et hensiktsmessig alternativ?

Det kan stilles spørsmål ved bruttometodens fremtid ettersom den er omdiskutert internasjonalt. US GAAP tillater ikke denne metoden. Som et ledd i konvergeringsprosjektet IFRS/US GAAP er metoden også foreslått fjernet fra full IFRS. Begrunnelsen er særlig at metoden innebærer balanseføring av eiendeler som man ikke kontrollerer og andel av forpliktelser som man ikke har plikt til å innfri. Dette er et spørsmål av stor prinsipiell betydning. Kontrollaspektet er også grunnleggende i norsk regnskapslovgivning, og bruttometoden kan hevdes å utgjøre et brudd på dette prinsippet.

Etter IFRS er det f.eks. begrensninger i adgangen til å regnskapsføre negative resultatandeler ved bruk av egenkapitalmetoden, med mindre deltakeren har en juridisk eller annen form for forpliktelse til å dekke tapene. Etter bruttometoden foreligger ingen tilsvarende begrensninger, heller ikke når verdien av investeringen som følge av dette blir negativ, og uavhengig av om deltakeren har noen forpliktelse til å dekke tapet.

Samlet vurdering

IFRS for SMEs og norske regler gir ulik presentasjon for felles kontrollerte foretak som benytter bruttometoden i konsernregnskap og/eller i selskapsregnskap etter någjeldende norske regler. Det er ovenfor konkludert med at bruttometoden gir mer informasjon om foretakets stilling og drift enn det mest realistiske alternativet – egenkapitalmetoden. Dette gjelder særlig i de tilfellene alternativet er kostmetoden. På den annen side kan det reises spørsmål om hvor hensiktsmessig bruttometoden egentlig er både ut fra prinsipielle betraktninger og internasjonal utvikling. Disse to momentene kan vanskelig ses isolert fra hverandre.

5.9 Omorganisering av virksomhet – med særlig vekt på omorganisering under samme kontroll eller eierskap

Med omorganisering av virksomhet menes i denne sammenheng fusjoner, fisjoner og andre former for overdragelse av virksomhet som ikke omfattes av begrepet konserndannelse. Vi vil særlig drøfte slik omorganisering under samme kontroll eller eierskap. Sistnevnte omfatter foretak som inngår i samme konsern eller er eid av de samme eierselskaper eller personer uten å inngå i konsern. IFRS for SMEs inneholder lite konkrete anvisninger på den regnskapsmessige behandlingen av omorganisering under samme kontroll eller eierskap. Norske regnskapsregler har standarder for fusjon, fisjon og omorganisering som i større grad drøfter konkret hvordan dette skal behandles.

5.9.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Dette området handler i stor utstrekning om hvorvidt det skal benyttes transaksjonsprinsipp (oppkjøpsmetode) eller kontinuitet – herunder om det skal benyttes konsernkontinuitet eller selskapskontinuitet – i den regnskapsmessige behandlingen.

Det foreligger ingen eksplisitte bestemmelser i regnskapsloven for behandling av *fusjoner* for gruppen av store/øvrige foretak, men den generelle hovedregelen i regnskapsloven er transaksjonsprinsippet. Foreløpig NRS om fusjon, sist oppdatert i november 2006, bestemmer imidlertid at det skal benyttes kontinuitet når fusjonen ikke kan anses som en regnskapsmessig transaksjon. Dette vil omfatte de tilfellene hvor overtakende selskap(er) har samme aksjonærer som overdragende (jevndelingsfusjon). Norsk regnskapslovgivning har også som utgangspunkt at *fusjoner* skal behandles etter transaksjonsprinsippet (oppkjøpsmetoden). NRS 9 om fusjon, sist oppdatert i oktober 2009, bestemmer imidlertid at kontinuitet skal benyttes i alle vertikale fusjoner og i horisontale fusjoner under samme kontroll (over 90 % eierskapskrav i hvert av selskapene) og mellom selskaper med (tilnærmet) identisk eiersammensetning. I andre tilfeller må spørsmålet vurderes hva som best vil reflektere de økonomiske realiteter, herunder kravet om at regnskapet skal gi et rettviseende bilde. Standarden drøfter også bruk av konsernkontinuitet eller selskapskontinuitet.

Når det gjelder *andre virksomhetsoverdragelser* mellom foretak under samme kontroll eller eierskap, foreligger det kun et diskusjonsnotat av november 2000. Også i disse tilfellene er hovedregelen transaksjonsprinsippet. Notatet konkluderer imidlertid med at en virksomhetsoverdragelse innen et heleid konsern så godt som alltid skal kontinuitetsgjennomskjæres når det ytes vederlag i aksjer, og som oftest også når vederlaget er penger. I konsern hvor morselskapets eierandel er mindre enn 90 % er regelen så godt som alltid transaksjon når vederlaget er penger, og som oftest også når vederlaget er aksjer. Arbeidsgruppen er av den oppfatning at norsk praksis på dette området – til tross for dette notatet – er uensartet.

5.9.2 IFRS og IFRS for SMEs

IFRS og IFRS for SMEs inneholder ingen eksplisitte regler om *fusjon*, verken generelt eller for fusjon under samme kontroll eller eierskap spesielt. Se likevel drøftingen omkring IFRS for SMEs Section 22.18 nedenfor, og som gjelder kapitalnedsettelse generelt.

IFRS 3R omhandler virksomhetssammenslutninger – herunder *fusjoner* – men gjelder ikke for virksomhetssammenslutninger under samme kontroll eller eierskap (punkt 2c). Når slike fusjoner faller utenfor standardens virkeområde er det ikke gitt alternativ regulering på området. Det samme gjelder IFRS for SMEs (Section 19.2a). Se likevel drøftingen omkring IFRS for SMEs Section 22.8 nedenfor, og som gjelder kapitalutvidelser generelt.

Det kan reises spørsmål om utformingen av IFRS for SMEs Section 22 innebærer at det alltid skal benyttes virkelig verdi (oppkjøpsmetoden) på fusjoner og fusjoner, ettersom det ikke fremkommer noe eksplisitt unntak i disse reglene for fusjoner og fusjoner under samme kontroll eller eierskap. Dette kan forstås slik at det skal benyttes virkelig verdi, jf IFRS for SMEs Section 22.8 når det gjelder regnskapsføring av fusjoner og IFRS for SMEs Section 22.18 når det gjelder fusjoner. Når det gjelder fusjoner inkorporerer BC 34.hh også IFRIC 17 – selv om denne under full IFRS har et snevrere virkeområde ved at transaksjoner under samme kontroll er unntatt, noe som ikke er tilfelle i IFRS for SMEs.

IFRS inneholder ingen regulering av andre former for *virksomhetsoverdragelser* under samme kontroll eller eierskap, ettersom disse er scopet ut av IFRS 3R. Behandlingen under IFRS vil derfor i utgangspunktet bli tilsvarende som for fusjoner. Det er i utgangspunktet naturlig å legge til grunn at det samme gjelder innenfor IFRS for SMEs. Det er imidlertid enkelte bestemmelser i IFRS for SMEs, for eksempel 22.7 og 22.8, som ikke er helt samsvarende med full IFRS, det er derfor en viss usikkerhet knyttet til hvordan reguleringen på dette området er å forstå under IFRS for SMEs.

5.9.3 Selskaps- og/eller konsernregnskapet

En overgang til IFRS for SMEs vil ha betydning for overdragelser under samme kontroll eller eierskap i selskapsregnskapet, uavhengig av juridisk form på overdragelsen. Denne konklusjonen vil likevel bare ha gyldighet i den utstrekning IFRS for SMEs tillater (eller krever) bruk av virkelig verdi for slike overføringer. Fusjoner og fisjoner under samme eierskap eller kontroll med bruk av virkelig verdi vil ved merverdier gi økt egenkapital i overtakende selskap. Eventuelle forskjeller som nevnt forutsettes eliminert i konsernregnskapet.

5.9.4 Vurdering

Når IFRS for SMEs (i likhet med full IFRS) ikke inneholder særskilt regulering for fisjoner, fusjoner og andre virksomhetsoverdragelser under samme kontroll eller eierskap, oppstår spørsmålet om hvilken effekt dette vil ha ved en eventuell overgang fra norske regler til IFRS for SMEs. Det er en alminnelig oppfatning at mangelen på regulering av slike forhold i full IFRS innebærer en viss fleksibilitet i forhold til prinsippvalg (kontinuitet eller transaksjon). Dersom dette utgangspunktet legges til grunn også i forhold til IFRS for SMEs, vil det innebære større fleksibilitet på dette området enn dagens norske regler.

Spørsmålet om bruk av virkelig verdi ved fusjoner og fisjoner under samme kontroll er som ovenfor drøftet noe uklart i IFRS for SMEs, men det er ingen indikasjoner på at det har vært meningen å lage et annet regelverk for IFRS for SMEs enn det som gjelder for full IFRS på dette området. Dette må eventuelt avklares.

En særskilt problemstilling oppstår i forhold til fisjoner, ettersom IFRS for SMEs ikke inneholder eksplisitte regler for regnskapsmessig behandling av fisjoner generelt – heller ikke for fisjoner mellom uavhengige parter.

Dersom det er ønskelig med en strammere regulering av disse områdene enn det som følger av IFRS for SMEs, må dette eventuelt dekkes gjennom supplerende norske bestemmelser.

5.10 Oppstillingsplaner

5.10.1 Norske regnskapsregler – gjeldende rett

Regnskapsloven krever følgende oppstillinger:

- Resultatregnskap (obligatorisk oppstillingsplan)
- Balanse (obligatorisk oppstillingsplan)
- Kontantstrømpoppstilling (oppstillingen regulert av GRS)
- Noter (omtales ikke nærmere her)

Dessuten skal endringer i egenkapitalen vises enten i egen oppstilling eller i note. I praksis har nesten alle foretak valgt noteløsningen.

5.10.2 IFRS for SMEs

IFRS for SMEs krever de samme oppstillingene som full IFRS. Etter IFRS for SMEs skal et årsregnskap bestå av:

- En oppstilling av finansiell stilling ved slutten av perioden (balanse)
- Enten en oppstilling av totalresultatet (Statement of Comprehensive Income) for perioden, eller et eget resultatregnskap (income statement) og en egen oppstilling som begynner med resultat og viser andre inntekter og kostnader (Other Comprehensive Income)
- En oppstilling av endringer i egenkapitalen for perioden
- En oppstilling over kontantstrømmer for perioden
- Noter

Det kan utarbeides en oppstilling over resultat og tilbakeholdt overskudd i stedet for egenkapitaloppstilling og separat oppstilling over andre inntekter og kostnader (SCI). Det forutsetter at endringene i egenkapitalen bare består av resultat, utbytte, korrigering av feil i tidligere årsregnskap og

virkning av endring av regnskapsprinsipper. Denne oppstillingen tilsvarer et resultatregnskap, men skal i tillegg vise endringer i egenkapitalen der tilbakeholdt overskudd i begynnelsen og slutten av perioden fremkommer.

5.10.3 Vurdering

Den sentrale forskjellen mellom de obligatoriske oppstillingsplanene i IFRS for SMEs i forhold til regnskapslovens oppstillingsplan, er "andre inntekter og kostnader" ("Other Comprehensive Income"). Oppstillingen omfatter estimatavvik på pensjonsordninger, omregningsdifferanser og den effektive delen av kontantstrømsikringer. Dette er poster som har ført til brudd på kongruensprinsippet. I forhold til den sterke stillingen som kongruensprinsippet har hatt i Norge, kan det ses på som positivt å innføre "andre inntekter og kostnader" som et bindeledd mellom ordinært resultat og endringen i egenkapitalen.

En slik endring vil selvfølgelig kreve noe endringer i regnskapssystemer mv. Det antas imidlertid at kostnadene ved en slik omlegging er marginale. Både systemleverandører og skattemyndighetene har allerede fra 2009 måttet innarbeide endringene, i og med at løsningen tas i bruk av de som rapporterer etter IFRS.

Kravene til oppstillingsplaner etter IFRS for SMEs gir den samme valgfrihet som etter full IFRS. Regnskapslovens oppstillingsplaner antas å være i tråd med kravene i IFRS for SMEs. Norske foretak som ikke ønsker å gjøre endringer i oppstillingsplanene for resultatregnskap og balanse trenger derfor ikke å foreta noen endringer. Hvis for eksempel offentlige hensyn skulle tilsi obligatoriske oppstillingsplaner, kan dette løses ved å gi regler om obligatoriske oppstillingsplaner for selskapsregnskapet.

Mens norske foretak i det alt vesentlige presenterer endringene i egenkapitalen i note, krever IFRS for SMEs en egen oppstilling. En slik endring anses å ha liten reell og praktisk betydning.

I Norge reguleres de detaljerte kravene til kontantstrømpoppstilling av NRS(F) Kontantstrømpoppstilling. I full IFRS reguleres kravene i IAS 7. Med unntak av at IAS gir 7 større valgfrihet når det gjelder klassifiseringen av renter og utbytte/konsernbidrag, synes kravene i de to standardene mer eller mindre å være sammenfallende. I IFRS for SMEs er kontantstrømpoppstillingen gitt en bred omtale. Kravene i IFRS for SMEs synes fullt ut å samsvare med kravene i IAS 7.

6 Utbytteimplikasjoner av identifiserte vesentlige forskjeller

6.1 Oversikt

Referanse til avsnitt i kapittel 5 og kort beskrivelse av aktuell forskjell	Påvirkning av utbyttegrunnlag sammenlignet med regnskaper etter GRS	Kommentar
5.1 Ikke-børsnoterte aksjer og andre tilsvarende investeringer, disse skal måles til virkelig verdi med mindre de ikke kan måles pålitelig.	Virkelig verdi > verdi i følge GRS i selskapsregnskapene vil øke utbyttegrunnlaget. Usikre estimater medfører tilsvarende usikkerhet knyttet til denne økningen.	Økning av utbyttegrunnlaget kan motvirkes gjennom bestemmelser om bindninger i egenkapitalen, jf gjeldende FUG bestemmelser. Unntak knyttet til gjennomføringen av reglene i

		selskapsregnskapet vil kunne redusere eller fjerne effekten på utbyttegrunnlaget.
5.2 Investeringseiendom, skal måles til virkelig verdi med mindre dette medfører "undue cost or effort".	- " -	- " -
5.3 Biologiske eiendeler, skal måles til virkelig verdi med mindre dette medfører "undue cost or effort".	- " -	- " -
5.4 Utbytte, IFRS for SMEs medfører at regnskapsmessig gjennomstrømmning av utbytte (og konsernbidrag) ikke kan gjennomføres.	Påvirker (i teorien) ikke samlet utbyttegrunnlag, men gir forskjellig periodisering. I konsern med flere ledd vil forsinkelsene kunne bli betydelige, med tilhørende praktiske ulemper.	Unntak, med mulighet for gjennomstrømmning av utbytte i selskapsregnskapene, vil avhjelpe problemet i praksis.
5.5 Anleggskontrakter, IFRS for SMEs vil i langt større grad foreskrive fullført kontrakt, ved at konklusjonene i IFRIC 15 er innarbeidet.	Fullført kontrakt vil ikke i stor grad påvirke samlet utbyttegrunnlag over tid, men dette vil kunne gi store periodiseringsutslag, med betydelige forsinkelser sammenlignet med GRS.	Gitt forutsetningen om opprettholdelse av gjeldende regler for beregning av fri egenkapital/utbyttegrunnlag, med direkte kobling til regnskapet, ser arbeidsgruppen ikke at det foreligger noen praktisk løsning.
5.6 Pensjoner, IFRS for SMEs innebærer krav om risikofri rente og at korridorløsning ikke kan benyttes.	Risikofri rente vil innebære en økning av pensjonsforpliktelsene og en tilhørende reduksjon av egenkapital og utbyttegrunnlag. Fjerning av korridorløsning vil gi langt mer volatile resultatregnskaper, effekten på egenkapital og utbyttegrunnlag kan virke i begge retninger.	- " -
5.7 Sikringsbokføring, regnskapsmessig effekt av sikringsinstrumentet må regnskapsføres, dette påvirker OCI og utbyttegrunnlaget.	"Parkering" av effekten av endringen i et sikringsinstrument i egenkapitalen kan virke i begge retninger.	Innenfor gjeldende regulering av fri egenkapital og utbyttegrunnlag kan det kanskje tenkes gjennomført en justering, hvor egenkapitalelement knyttet til "parkering" av endringen i sikringsinstrumenter holdes utenom grunnlag og beregning av utbytte.

5.8 Bruttometoden for FKV kan ikke benyttes.	Etter GRS bindes forskjeller mellom bruttometoden og generelle vurderingsregler (kostmetoden) i fond for urealiserte gevinster. Fjerning av bruttometoden vil derfor neppe avstedkomme vesentlige konsekvenser for utbyttegrunnlaget.
5.9 Fusjoner og fisjoner under felles kontroll, regulering mangler og/eller er uklare.	Effekt for utbyttegrunnlaget kan i enkelttilfeller antagelig være betydelig, men det kan vanskelig ses at disse konsekvensene er av stor betydning.
5.10 Endring i oppstillingsplan og krav om OCI medfører overgangskostnader.	Dette kan vanskelig ses å ha effekt for utbyttegrunnlaget.

6.2 Betydning av påvirkning av utbyttegrunnlaget

Påvirkning av utbyttegrunnlaget har realøkonomiske konsekvenser. I ytterste konsekvens kan dette ha betydning for hvor og hvordan kapital investeres, kapitalmobilitet og fleksibilitet og utvikling i næringslivet.

I flere situasjoner har det vist seg at slike effekter vurderes å ha stor betydning og at det blir betydelige reaksjoner dersom utbyttegrunnlaget påvirkes i negativ retning av for eksempel endringer i regnskapsregler. Det er gode grunner til å legge stor vekt ved slike reaksjoner, som ofte vil komme fra sentrale brukergrupper med stor innflytelse. Reduksjon av utbyttegrunnlaget, som følge av endrede regnskapsregler, hvor realiteten ellers ikke har endret seg, er vanskelig både å forstå og å forklare.

Gjeldende regler knyttet til utbytte er i preget av forsiktighet, dette viser seg blant annet i at en rekke regnskapsposter og andre forhold medfører bindinger i egenkapitalen, at det skal tas hensyn til tap, men ikke positive hendelser, etter balansedagen og den generelle henvisningen til forsiktig og god forretningsskikk. Arbeidsgruppen har i sine vurderinger lagt til grunn at gjeldende regler på dette området holdes uendret. For endringer som medfører økt utbyttegrunnlag og hvor dette stammer fra ikke realiserte verdiendringer er det grunn til å anta at gjeldende regelsett allerede kan sies å ha et innebygget system for å binde opp slike egenkapitalelementer.